

Svilene nogavice niso več luksus odkar obstoji LUX!

Nogavice — ki so oprane z Luxom — so dvakrat tako trpežne. Vendar je potrebno, da jih večkrat perete, ker nesnaga in prah škodujeta tkanini. Lux pere temeljito, ne da bi škodoval svili in rokam.

LUX

PODALJŠUJE TRPEŽNOST
VAŠEGA PERILA!

**LUX PERE
TAKO UDOBNO!**

V VROČI
VODI RAZTOPITI
V MLAČNI PRATI
V MLAČNI
IZPLAKNITI

OBRAZI IN DUŠE.

Cvijeta Zuzorićeva.

Ni redko, da postane žena slavna samo zaradi svoje lepote. Tako vemo za Beatrico, Lauro, Leonoro in druge lepotice, ki so navdahnile nesmrtno pesmi velikim pesnikom.

V staroslavnem Dubrovniku je slovela Cvijeta Zuzorićeva ne samo po lepoti, marveč tudi po izobraženosti. Cvijetini pradedje so se preselili iz krajev ob Neretvi v Dubrovnik okoli l. 1400. in so poitalijančili svoje narodno ime Zužorina v Zuzzeri (tudi Zuzori). Rodbina Zuzzeri je bila

zelo imovita in ugledna. Cvijeta Zuzorićeva ali Fiora Zuzeri je bila po mnenju raznih njenih življenjepiscev rojena v Dubrovniku okoli l. 1555. To mnenje zastopa tudi Appendini v svojem delu „Notizie istorico critiche“, to ponavljá Kukuljević v predgovoru dela „Pjesme Dominka Zlatarića“, da se Cvijeta ni rodila pred l. 1555, ker je bila sedmo dete. Vendar tudi ta trditev ni točna. Cvijeta je res v „Genealogiji dubrovačkih gradjana“ zapisana kot sedmi otrok, kar je pa popolnoma slučajno. Pisatelj „Genealogije“ je pri sestavljanju obdržal navado, da je zapisal najprej imena dečkov in potem še le deklíc. Cvijetin oče se je preselil v Ancono (Italija) že l. 1552. in verjetno je, da je ravno Cvijeta eden od zadnjih otrok, ki so se rodili v Dubrovniku. Cvijeta ni preživela svoje mladosti v Dubrovniku, kakor so mislili do sedaj, nego v Ankoni. V nekem sonetu, ki ga pripisujejo celo Torquato Tassu, je jasno povedano, da je Cvijeta rojena v Iliriji,* a v drugem njegovem sonetu se hvali Ankona, kjer živi Cvijeta in kamor se je priselila s svojimi starši. V Ankonu se je Cvijeta šolala in si pridobila široko znanje. Ondi se je tudi poročila l. 1570. s firentinskim plemičem Bartolomejem Pescioni-jem. Njen dom v Firenci je bil pravo shajališče pesnikov in umetnikov. Najbolj znani italijanski književniki so občevali pri Pescionijevih. Cvijetino lepoto sta opevala Cesar Simonetti, Gianbattista Boccabanca, a po mnenju nekaterih jo je opeval sam Tasso v preje omenjenih sonetih. Od Dubrovčanov ji je posvetil svoji filozofski deli v italijanskem jeziku Nikola Gučetić, in sicer: „Dialogo dell' amore“ in „Dialogo della bellezza“, Miho Monaldi pa svoje italijanske pesmi. Tudi njen mož Pescioni je zbral svoje platonske dialoge in jih imenoval na čast svoji ženi „Anthos“, kar pomeni v grškem jeziku „cvet“. Vendar je najslavnejši pesnik njene lepote Dubrovčan Dinko Zlatarić. Bil je mlajši od nje in to celo kakih osem let. Študiral je v Padovi in je pred koncem svojih študij založil na svoje otroške pesmi svojega prijatelja, ital. pesnika Cesara Simonettija, ter jih posvetil lepi Dubrovčanki.

Iz Ankone sta se preselila Cvijeta in njen soprog v Dubrovnik. In še-le tedaj, a ne prej, je začela Cvijeta vidno vlogo v dubrovniškem kulturnem življenju, kjer je očarala s svojo duševnostjo in lepoto intelektualno elito renesansnega Dubrovnika.

Simpatija med Cvijeto in pesnikom Dinkom Zlatarićem se je pletla vse njuno življenje. Pesnikovo nagnjenje je bilo le globoko spoštovanje do lepe in izobražene Dubrovčanke. Ko je bila že vdova, on pa oženjen, ji je posvetil l. 1597. prevod slavne Ovidijeve metaformoze „Ljubav i smrt Pirama i Tizbe.“ Zlatarić je skoraj gotovo namenoma izbral to prelepo metamorfozo o nesrečnih babilonskih zaljubljenih, ki umreta na sestanku v mesečni tišini, da bi ju nepravilni roditelji pokopali v skupnem grobu. Iz same vsebine in posvetitve lahko sklepamo o nesrečni ljubezni med Cvijeto in Dinkom. V posvetitvi ji je Dinko tudi obljubil, da

*) Prej so mislili, da so Jugoslovani potomci Ilirov, pozneje pa se je vdomačila navada, da se dajo narodom imena starih narodov. Tako je n. pr. Napoleon imenoval Jugoslovane s skupnim imenom: Iliri.

hoče, če ji bo vseč ta knjižica, „izvesti na svijetlo ne mao broj pjesmi, koje sam u vašu hvalu učinio.“ Vendar pesnik potem ni obelodanil nobene knjige več in ostalo je samo pri obljudi. Sele po pesnikovi smrti je njegov sin Miho Zlatarič zbral njegove „Pjesmi razlike“. Bilo je 137 lirskih pesmi, večinoma ljubavnih. Med njimi je tudi „njena posmrtnica“. Zdi se, da je to skoraj gotovi tisti, Cvijeti posvečeni „ne mao broj pjesmi“, katerega omenja Dinko Zlatarič v posvetitvi „Pirama in Tizbe.“ Narodna tradicija pa celo pravi, da je bila tudi sama Cvijeta Zuzorićeva pesnica in da je pesnikovala v hrvatskem in italijanskem jeziku.

Beograjske žene so svoje „Društvo prijateljev umetnosti“ krstile za „Cvijeto Zuzorić“. V tem paviljonu se prirejajo najlepše razstave domačih in tujih vpodabljaljajočih umetnikov. Tako bo ohranjeno ime lepe in izobrazene Dubrovčanke našim potomcem ne le v zgodovini književnosti, marveč tudi v široki javnosti.

Literatura:

Jorjo Tadić (Dubrovnik-Zagreb 1929).

Branko Vodnik (Zagreb 1913).

Marjana Kokalj-Zeljeznova.

Poglej v nočeh, ko živi mirno spijo...

Maksa Samsova.

Poglej v nočeh, ko živi mirno spijo.
hite nad zemljo zvezde svoja pota,
iz tesnega se groba vsak izmota,
ki dom poslednji mu je sv. Peter...*)

Sumi ob zidu v lipah nočni veter,
v cerkvenem stolpu sova se oglašá...
Enajst odbije: tiha začne maša —
duhovi zbrani prosijo rešitve...

Ko minejo posmrtne te molitve,
vsakdo ubere pot si najmilejo,
na vse strani nevidne lučke grejo,
kjer bil jim dom je, kraj pozemske sreče...

Glej, matere v zibeli svoje speče
pobožajo sirote... Duh vsakteri
v ljubezni k duši dragi se nameri...

Iz teme šum — in mrzel dih poljuba
v snu čuti mati, ki ji ni izguba
otroka srca rane še scelila...

Ko tretje ure čutijo brnenje —
vsakdo povrača v svoje se trohnenje...
Nad grobljem mir... Ko jasen dan zasije,
visoko solnce rožam solze pije...

*) Pokopališče pri Sv. Petru.

Mrlička Tončka.

Tone Gaspari.

Iz jezera, izmed skal se vleče mračina z meglo in z večernico svetlikavo narobljena. Nad čisto stranjo visi krajec. Za gozdom, kjer se pozna luč kakor copernica giblje, je strah.

Andrejc zavija za vrtovi, v žitu se skriva, ob plotovih čaka. Nihče ga ne sme križati. Ta pot je samo njegova. Zakaj bi te raztrgane bajte vedele, da Andrejca nocoj boli. Kot črne, potuhnjene duše se mu zde vse te sence pritisnjenih domov. Saj brle vmes tri zaspane pike, ali Andrejca jih nocoj ne mara.

Ko prepleza rebrasto košenino ob Sv. Krištofu, ga ustavi. Pred njim mršči okno. Nasloni se na zid podružnice ter počaka. Boji se še teh sto korakov. Potem se le odtrga in prestopi pregradek. Ob zelniku se ogne stezi. Spet se ustavlja. One tri petrolejke v kotanji je vzela megla. Pod Andrejcem je zdaj kakor brezno. Tudi gozd pada v spanec. Krajca ni več. Nova žalost.

Na Mežnarjevo okno zadaj pri orehu omahne Andrejc, da se mu klobuk zvije pod noge. Okno je zaprto, blésčeci zavesek skriva pol izbe, ob kraju je zavihnjen. Andrejec odpre oči:

Tri dolge sveče goré na tej strani. Na rumenem olju plava iskra, pred njim na porcelanu vejica iz gozda. Križani se nagiblje na to stran, kakor da se je že ozrl v fanta. V kotu zdiha Bernarka. Desna ji je omahnila ob stolu, molek se je zvil na tla. Nihče ne moli za mrličko.

Zdaj zdrsne ob oknu Andrejc. Nizko je okno. Ob oreh se kleče natisne, da bi videl roke in obraz. Zavesek pa zastira. Lice stisne v mrzli zid: samo prebeli prstki z Bogcem se pokažejo. Več ne. V te roke zastrmi fant. Nocoj in jutri bo imela mrlička še te roke žive. Pojutrišnjem bodo že zabite, in ko udari čez leto prst skozi trhlenino, bodo umrle zares.

Pojutrišnjem bo zjasnina; zakaj raztoči krajec večja sever preko Križne gore. Že nocoj, zdajle, šumi čez žito in deteljo. V orehu se boječe lovi šelest in lega v vejevje spat. Da ne pride do okna. Da še Tončka ne zbudi...

Pod okno sede Andrejec. Bernarki se nihče ne smili. Še Tončka ne! Tačo sama je in tiha, Bernarka pa dremlje. Andrejec bo čul do zore. Ga bo že hlad zbudil, ali pa bo Tončka sama vstala in potrkala na okno. Samó ona naj ve, da Andrejca nocoj tako boli —

Andrejc vse vidi, kako je bilo:

Pod Sv. Krištofom, tamle zdolaj, so rezali lansko rebrje oštirki Zabnici. Sušilo je, da se je dih pekel. Ob devetih je poklicala Žabnica k južini. Kar pod češnjami so polegli. Raztrgali so krajce in si nalili iz majolike. Posadili so se posamič ob grme, da so se naslonili kar čez jagode in mimo gadov. Kdo bi porajtal, kadar počiva!

„Lej, Andrej! Tebi neso oči kakor kragulju. Menda je Tončka?“ Žabnica je osenčila z dlanjo na gozdno pot. „Pa družino ima.“

Vsi so se obrnili. Andrej tudi. Takrat se je tam doli za hip vse skrilo ob ilovnati vseki.

Prvi je res razločil Andrej. „Tončka je, kaka gospoda bo.“ Ni rad dosti govoril.

Matevželj je napel golšavi vrat. „Saj so že prejšnji teden pri Mežnarjevih napravljali.“

„Da, dobro bo!“ Žabnica je vstala. „Vsak dan dva kovača za tistole luknjo. Pol za starega, pol Tončki v doto.“ V Andrejca je zavila oči ter si pomaknila ruto nad čelo.

Princek je pomagal Andrejcu, ki je nekaj ušibal zase. „Žabnica, kako ti vse dobro veš! Povej še, kdaj bo umrla!“

„Nisem večča! Vem pa, da tebi jezik ne bo nikoli. Ko bi le tako pridno sekal po rebriju, kakor znaš po drugih!“

„Povedala pa le nisi.“

„Bom pa! Takele, ki so same v sebi in ki tuhtajo zase, rado sname. Tebe, Princek, ki se povsod narasteš kakor kopriva, se vse brani. Kamor se boš vtaknil, ne bo prav. Se najbolje za neteža k vragu.“ Izpodrecek si je popravila.

Andrej se je že pognal po rebri, ker je videl, da neseta Tončka in stari Mežnar pretežko.

S koncem se je obrisalo dekle, ko ji je odvezel fant ojermenjeni kovčeg. Po sapo je šla. „Boglonaj, Andrej!“

Takrat je šele prvič uganil Andrej, da ima Žabnica, jezikava baba, prav. Mehka in skoraj drobna je bila Tončka. Mežnarjeva je bila. Na polje ni mogla, v hostjo tudi ne. Nikoli v tako delo. Le hišico so imeli. In rože. Preveč je bila v povestih in mislih. Andrej pa funtarja sin. Širok kakor dveri in oživljenjen z zdravjem in žulji. Kakor tabor in mladika.

Žabnica je še toliko počakala, da je videla: dva nemška mestna mlada s punčko kakor iz porcelana. Tudi mama kakor iz stekla: prozorna lica, skoraj krvavo barvane ustnice, oči le narezane, črne obrvi pa zavite doli do senc. On pretegnjen kakor klas, živ in res gosposki.

Po zrak so prišli za nekaj tednov.

Zazijala je še za njimi in za Tončko, nato je zibaje odnesla cajno po rebri. Mrmrala je nekaj o Andrejcu, tepcu, ki se lovi za zasirjeno mleko. Vsaj taka se ji je zdela ta Mežnarjeva!

Čez dober teden je šel Andrej v laz klestit. Doli s steze je videl, kako ne more na oreh mladi pri Mežnarjevih. Kaj le hoče? Tončka, stari Mežnar in gospa so držali za kratko lestvo, ki ni segla niti do polovice debela. Zakašljal je in pljunil, da je še iz gozda odgovorilo. Brž ga je Tončka videla in poklicala: „Radio napravljamo!“ V izbi bo pelo kar samo iz celega sveta! Z onele češnje na tale oreh — tako je tolmačil stari Mežnar, nekdanji cesarski frajtar v Celovcu — z oreha pa doli v izbo. „Hm, viš, Andreje, kar po takile špagi bo priplezala muzika,“ se je na-

smehnil stari in zase pristavil, da ne verjame. In še celo s cesarskega Dunaja! Kakor bi bil Dunaj tamle za Sv. Krištofom! Saj ve, kje je. Andrejcu ni bilo dosti do besed. Najbo, kakor bo! Pomagati mora! Zagnal se je z lestve v veje kakor maček. V vrhu je bil, da sam ni vedel kdaj. Potem je oni mestni vse dopovedoval in stari s kazalcem nakazoval in popravljal: v vrh tisti dolgi drog z žico in s porcelanastimi polži. Andrejc je zajahal v rogovilo in s kleščami pritrjeval, navezoval, da se je drevo majalo. Gospa je svarila, Tončka opominjala; le stari je menil, da ni škoda oreha, če se vrh ulomi.

Vse dopoldne je Andrejc pomagal.

Končno so dovršili: s češnje na oreh dve svetlikajoči se bakreni žici, kakor bi jih pajek napredel, od tam skozi okno na črno škatljo, v kateri so žarele tri luči. Vse je bilo okrog njih zvito žic in vrvic. Spredaj pa dvoje kolesčkov.

Zvečer so povabili še fanta. Izba je dišala tako kakor po rožah, kakršnih ni bilo, da je bolela glava. Kadar je šla gospa mimo Andrejca, ga je omamilo kakor vrtimec. Na nočni omari se je gnetlo steklenic in stekleničic, na obešalu pa sama svila, tenka, da bi jo fant stisnil svo v pest. Preden je sedel in nastavil čez glavo tisto čudno stiskalo, je pomignil prestrašeni Tončki, ki je že s prestrašenimi očmi čakala.

Tri slušala so bila. Ko je gospod obrnil, je zajavkalo, zacvilo in počilo, da je Tončka odskočila. „Aha! Elektri!ka!“ je kričal Andrejc. „Kam je udarila?“ „Pst!“ je dal gospod prst čez usta. Obrnil je še parkrat. Zapelo je. Čudovito! Tončki in Andrejcu so se razlezla usta. Spogledali so se vsi trije ter se nasmejali. Nato so si pokimali kakor družina zase.

Gospod je vstal, namignil staremu ter mu natisnil slušalo. Najprej se je silno zresnil. Ali kmalu mu je šlo na smeh. „Ta pa zna! Ta pa zna!“ je kričal in s kazalcem na kolenu dajal kakor takt. „Tako zija kot čednik!“ Tončka ga je dregnila, da je utihnil. Potem so vsi trije poslušali, poslušali.

Pozno zvečer, ko se je gospa s punčko hladila pred hišo s starim in je skozi okna prihajalo zdravje gozda in pokošenih rož, sta poslušala gospod in Tončka. Iz dunajskega gledališča. Toliko je razumela, da je opera. Silno lepa muzika. Kakor lastavice in škrjančkov glas je gostolela. Kdaj pojo pri fari tako zvonovi in orgle? Harmonika hrešči pri oštirki kot rjava žaga. Zdaj spet moški glasovi: debeli, a mehki, kot bi se potre-sale strune. Ozrla se je v gospodove zobe, ki so se ji dobrikali beli kot slonova kost izza tenkih, podolgovatih, gladkih ustnic.

„Lepo! Tako lepo!“ je šepetala zase ter se vtapljala in razmišljala, kako je vse to, kje je. In še tisočkrat lepše si je vse to v sebi napravljala. Sama pravljica! Komaj jo dosega domišljija. Bolna lepota je zdaj v muziki in glasovih, kakor bi nekje v daljnem umiralo zapuščeno hrepenenje...

Naslednji večer spet.

Čez dni je prinesel zahodnik komaj slišno zategli pisk mašine z oddaljene postajice. Popoldne se je natlačila pod oblaki soparica. Pod večer je grmelo nad vasjo in cerkvico, kakor bi se gozd primaknil k hiši in se

lomil, padal in butal. Bliski so se rezali, da je vid krhalo. Samo pol ure. Zatem se je natrgala za Križno goro jasnina kakor zrcalo in se polagoma večala.

Šele takrat so odprli. Pozno je bilo. Punčka je pravkar zatisnila oči. Nekaj je v spanju šepetala revica, ker jo je nevihta preveč zajela.

Vsi trije so sedli spet k tisti črni škatlji. Črna je bila kakor zakleta skrinjica, ki jo je bil prinesel čudni mož tja gori k Sv. Krištofu, tja, kjer doslej nihče ni slutil, kaj se godi tam onstran gozdov in dolin. Še vojska, ki se je bila zabdla v ves svet, se je tam ustavila, in le nekaj valov je butnilo tja, da je vzelo dva fanta. Previsoko je bil Sv. Krištof in predaleč. Tudi nihče ni vedel zanj. Zdaj pa so nekaj uganili, da je tu zgoraj okrog teh gozdov, nad temi košeninami, navišenimi nad jezerom, posebno solnce, ki pije iz notranjosti mokro črvido bolezen. Kdor se ga užije, ozdravi.

Niso vsi tu zgoraj tega verjeli. Saj tudi tu umirajo stari. Predlanskim je utonilo v gnojni luži na šamem pod vasjo Trametovo dekletce, preje pa dolgo, dolgo nihče od mladih. Sv. Krištof je priprošnjik vsemu: zdravju in odrešenju, solncu, moči, rasti, plodovitosti...

Šele včeraj opoldne je udaril od Sv. Krištofa mrtvaški bingl-bongl čez košenine, mimo vrtov doli do Andrejca, tja čez v gozd in spet nazaj z žalostnim odgovorom, ker ni mogel ta glas nikamor doleč: Tončka, Tončka je mrlička...

Andrejc vse to napaja s trpkim spominom kakor pelin:

Tisti večer po nevihti so v črni škatlji poiskali ponočišče v mestu, kakor je bil razložil gospod. Od tam se je nasul v vse sam smeh, vzkliki, ploski. Šum kakor ob žeganju pred cerkvijo. Nato kakor pijana muzika in pesem, zaslutena v zaljubljenju in v nagih besedah. In zapel je ves bar s smehi kakor vriski na svatovanju.

Nikoli ni tako pri Sv. Krištofu, nikoli tam spodaj v trgu.

Ko so odklopili, je Tončka smeje vzdihnila. Oba, gospod in gospa, sta jo gledala vso zamaknjeno.

„Schön!“ je počasi dejal gospod, pogledal popolnoma v oči dekletu ter pokimal „Schön, nicht war!“ je še ponovil.

Samo prvo besedo je Tončka razumela. Vsa razgreta je prikimala. Ozrla se je, zaslutila pozno uro in zbežala.

Do zore je blodila po velemestih. Po vrsti je vse še enkrat obiskala, vse, kar je do tedaj čula iz tiste črne škatlje.

Zgodaj, ko so bile pri gospodi polknice še priprte, se je utihotapila pod oreh. Samó po žici so ji šle oči. Po žici, ki jo je napel in pritrnil Andrejc. Po tej žici prihaja zdaj k njej vse daljnje, ali tako neizrečeno lepo, da jo stiska hrepenenje vsak večer huje. In vsi so tam daleč tako dobri in lju-beznivi, kakor sta mladi gospod in gospa. Otročički kakor romarsko lectje. Andrejc je neroda, rogovilež. Zdaj šele je zapazila, da včasih diši po znoju in da so mu lasje prašni in dlani žuljave. Kadar jo je prijel

za roke, se ji zdaj dozdeva, kakor bi jih bil hotel odtrgati. Nobenih pravih besed nima. Še smeha ne! Le za sekiro in cepec je. Kaj se ji sili!

Pricokljaj je stari z razmršenimi lasmi, še dremáv. „Kaj pa že stikaš? Zdaj si kar zmerom v tisti elektriki.“ Zavil je zle volje za vogal.

Kakor od daleč ga je slišala hči. „Še vzelo te bo, ko tako siliš vanjo!“ Hči ga je počakala. Preden je stopila, ko se je oziral po vremenu tja preko Križne gore. „Oče, v mesto pojdem!“

Vse jo je slišal, pa je le še sukal sivo glavo: „Bo držalo! Vzhodnik gre na sever.“ Mimo hčere je stopil. „Solčna burja se dela.“

„Oče, v mesto pojdem, pravim!“

Na pragu se je stari ozrl. Sunil je z glavo preko ramena. „Nikamor, dokler bom živ!“

Solnce se je dvignilo; takoj je ogrelo. Stari je med tem dodal: „Pod Sv. Krištofom boš ležala kakor jaz, kadar boš.“

Hči se je vrgla v travo, ko je oče trdno zaprl vrata v kuhinjo, podprla s pestmi glavo ter ponavljala: „V mesto pojdem! V mesto ... v mesto!“ v mesto!“

Čudno! Res so zbarantali z gospodo. Stari se je vdal, da bo služila pri njih.

Preden so se začele nalivke, je zvedela vas, da se Tončka odpravljala Andrejc se je nastavljal poslednje dni povsod tam okrog hiše: kar tako je lezel čez pregradek in stezo, kakor bi imel v lazu sečnjo; ajdo je hodil ogledovat, kakor bi moral vsak cvet sešteti. Res sta se s Tončko samo takrat ujela, ko je Žabnica kupovala od gospode tisto žico in škatljo. Ali

Tončka je šla mimo brez oči.

Fant je poklical: „Tončka!“

Obrnila se je. „Andrejc, pojutrišnjim grem. Kaj je?“

Pristopil je mehko kakor še nikoli. „Saj veš.“

„Ne vem!“ se je umaknila na prag.

Težko je vprašal: „Kdaj se vrneš?“

„Nikoli!“ Smeje je dodala: „Ali pa gospodična, kakor so drugje.“

„Adijo mi reci vsaj, Tončka.“

Počakala je, kakor bi premišljevala. Pa se je iztegnila do njega: „Adijo, Andrejc!“

V grlu je bilo fantu težko, da je požiral. Notri ga je zabolelo ob tem pozdravu. Obržal je v svoji veliki pesti hladne, bolne njene prstke. „Boš kaj mislila sem k nam?“

„Na očeta bom. In morebiti kdaj nate. Adijo!“

Kar iztrgala se mu je iz hrapave dlani. — Čez dva dni je odšla ...

Zdaj še to misli Andrejc, še to poslednje:

Vrnila se je komaj pred dobrim tednom. Z zapravlživčkom so jo pripekljali prav pod stezo. Stari jo je oprl nase in jo zavlekel v posteljo. Jokal je z njo. Ob podobi sv. Krištofa sta še počivala, ob tisti podobi na zidu, kjer nese svetnik na ramah Dete. Tam je za trenutek sedla hči v sam solnčen ogenj, ki jo je oblił, da je naslonila shujšano belo glavo na zid

ter odprla mrzlične ustnice. Skoraj brez krvi je medlela. Stari pa se je sunil na kolena. Po zidu je šel s sklenjenimi pestmi do nog svetnikovih. „Ti, moj priprošnjik, reši jo! Reši, da ne bo trpelo, revišče! Daj ji mir in zdravje!“ Še više je segel, da je moral vstati. Do Deteta je segel z odprto dlanjo in pokril z njo kroglo — svet, ki jo je nosilo Dete v majhni svoji desnici. „Ti me usliši! Reši jo!“ Počakal je tako zroč v usmiljene božje oči, kakor da čuje odnekod odgovor. Tončki se je ulila kri . . .

Zdaj je Tončka mrlička.

Andrejc jo je prišel kropit. Tisti Andrejc, ki je trd in sam svoj kakor tabor pod goro. Sam je prišel ponoči, da bi ga kdo ne videl. Nihče ne sme v njegovo bol. Do zore bo čul ob mrlički, ker ljudje nimajo srca. Bernarka ne.

Z revico se bo pogovarjal, da ne bo tako sama in žalostna.

Pa ga zaboli, da zmaje z glavo. Zato se spet spne na okno, lice pritisne v zid tam, kjer je odkrhnjen in kjer je šla lansko leto žica skozi okno do tiste črne škatlje. Tako vtisne, da zagleda spet blede prstke in Bogca. V zid se še zagrebe z nohti, da se mu desno lice popolnoma splošči ob mrzlem kamnu. Za hip ujamejo oči obrazek: svetniško bel z deviškimi vencem . . .

Pri Žabnici doli v vasi poje iz mesta v črno škatljo in vabi — — —

V krog začarani . . .

Miran Jarc.

(Po P. Verlaineu.)

*Vse je sivó, vse je mrtvó . . .
o, zakaj sem izgubil njó . . .*

*Iz blodenj se nisem več izvil,
čeprav sem nje se oprostil,*

*čeprav mi kri, čeprav srcé
velela sta, naj grem od nje.*

*In vendar v meni je temná,
čeprav hoté sem pustil njo.*

*In v kri zavpilo je srcé:
Ali je prav, da si zbežal od nje,*

*da si se mrk osamosvojil,
da si ošaben v samoto se skrili?*

*„Kdo ve?“ je kriknila kri, moja kri,
„kaj nas biča v tega kroga tesni,*

*o, večno bežati, nikoli uiti,
večno tu biti, nikdar osvojiti!“*

V molčanju poznih ur.

Muropoljska.

*V molčanju poznih ur me obiskuje Krist
ubog in ves razbit
in me za košček neba prosi,
ki je v meni skrit.*

*Za počrnelo mizo vase sanjava oba
in iščeva poti. —
Vsako noč prikaja in mi toži:
s hostijo vsako da kapljo krvi,
pa je v zlatu monštrance ves sam
in v mramornih cerkvah toplote bajt željan.*

Košara z jabolki.

† Srečko Kosovel.

Tragična groteska.

V naši sobi smo trije: dva tehnik in en filozof. Ta filozof sem jaz. Razlike med nami skoro ni. Postelje so bele, ponočniki beli, pod vsako posteljo — ne mislite na profane stvari! — je pleten koš in poleg njega so čevlji. Razlike med temi pletenimi koši ni. Vsi so pleteni, vsi znotraj obloženi s papirjem. Ključavnice so jim enake, ključi tudi.

Koši so si podobni kakor sonet sonetu ali gazela gazeli. Ali kakor ima ta ali oni sonet ali brzonoga gazelica lepšo vsebino, bogatejšo in sočnejšo, tako je tudi s temi koši. V enem so stare cape, v drugem knjige, v tretjem — o radost in skušnjava! — v tretjem so jabolka. Tretji koš je kakor dober sonet: prebiraš ga in prebiraš — in še hrepeni tvoja duša po lepoti, da ga bereš naprej. S tretjim košem je ista; prebiraš, prebiraš — jabolka seveda — in še si želiš tega sočnega, zdravega sadu.

Jabolko je simbol zdravja. Čudim se zato, da naši bolehavej modernisti tako redko uporabljajo v svojih umotvorih jabolka, ki so zdrava, in, če jih ješ, tudi dobra. Razlika med jabolkom v resnici in med onim v umotvoru pa je ta, da je jabolko v umetnini večno, v življenju — in tu je skoraj konflikt za dramo — v življenju pa je minljivo. Ne! Razlika pa je še ena: jabolko v umetnini lahko uživa več ljudi, v življenju ga lahko uživa en sam, in še ta ne popolnoma. Ampak, da se vrnem k stvari!

V naši sobi, kjer smo trije, kakor sem že omenil, je tragika samo ena: ta namreč, da je koš z jabolki last samo enega. Njegov gospodar prihaja domov pozno, pa razdeli svojim tovarišem vsakemu po eno jabolko. Tudi po dve, ali celo po tri seveda, kajti gospodar je dobričina. Pa je že tako: enkrat, dvakrat si deležen dobrote, pa ti že postane razvada in

greh. Gospodar jabolk nas je tako razvadil, da sva bila s tovarišem, ki ni bil lastnik košare, že skoro vajena vsak večer vsaj enega jabolka. Ne-koč smo celo konstatirali, da imajo naše košare enake ključavnice in da je dobro, da smo vsi trije sami poštene ljudje. Lastnik košare z jabolki je celo pristavil: „Nu, če baš poželita, sezita kar sama v košaro!“ In tukaj se prav za prav začne moja povest.

Gospodar jabolk je izostajal pozno v noč. Ostala dva sostanovalca pa sva doma študirala. Soba je bila topla in zakurjena, iz košare je prijetno zadišalo po grehu. S tovarišem sva odprla košaro, vzela par jabolk iz nje in jo zopet zaprla. Potisnila sva jo pod posteljo in jedla. Sklenila sva sicer, da poveva gospodarju, a usoda je hotela, da se podnevi nismo videli, ponoči pa smo spali. Tako sva s tovarišem grešila večer za večerom na isti način. Samo zadnji večer, ko so bila v košari le še tri jabolka, sva pomislila: kaj pa zdaj? Volja do dejanja je zmagala in košara se je izpraznila do dna.

Moj prijatelj, gospodar koša, pa izkazuje svojo dobroto ne le najbližjim znancem, ampak tudi oddaljenejšim. In tako je dolgo vabil k nam svojega znanca Zajcezoba. Nismo vedeli zakaj, a vedeli smo, da se Zajcezob zelo brani, čeprav so mu jabolka zelo všeč. Končno pa se je dal preprositi. Prišel je v goste.

Bilo je popoldne. Tovariša še ni bilo doma; morala sva torej Zajcezoba zabavati sama, kar nama ni bilo posebno prijetno. Najprej se je izmuznil tovariš. Potegnil jo je ven. Potem sem šel še jaz. A ko sva se po dolgem času oba vrnila, sva našla Zajcezoba še vedno v sobi; pričakoval je ponižno in vdano gospodarja košare z jabolki. Sedaj nisva več mogla oditi. Legla sva vznak na svoji postelji in sva čakala, kaj bo.

Tovariš Zajcezob je bil mlad, ubog fant. Boječ, čustven in žalosten je gledal proti oknu; siva svetloba je padala od okna na njegove zakrpane hlače. Njegove oči so bile žalostne in tihe.

Začuli smo korake. Prihajal je obdarovatelj, lastnik košare. Čim bližje je prihajal, tem nerodnejše nam je bilo. Kako nas je pozdravil, ne vem, vem le, da je odprl košaro in da se je začudil, ker je bila — prazna. Trenutek samo, in zgodilo se je nekaj čudnega in boleznega. Ponižanje je stopilo v ozračje humorja. Zajcezobu so se orosile oči; kdor bi ga bil tedaj pogledal, bi bil začutil, koliko bolečine je bilo v njem. Ubog, kakor je bil, povsod zaničevan in pomilovan, se je čutil neusmiljeno ponižanega. Tako veliko je bilo njegovo ponižanje, da ni mogel vstati in zakričati. Zdelo se mu je: še mati čuti to ponižanje in trpi ž njim. Vstal je in šel. Mi smo strmeli. Kajti konec ni bil humorističen.

„Kdo je to naredil?“ je vprašal lastnik košare z jabolki.

Odgovorila sva s tovarišem dvoglasno: „Midva. Oprosti!“

„Fakt je fakt,“ je pripomnil on.

„To je načelo istinitosti,“ sem pristavil še jaz, da zaključim dogodek po filozofsko ...

Pisma pokojniku. Marijana Kokalj-Zeljeznova.

Tudi jaz imam svojo božjo pot — očetov grob.

Le tisti, ki ne bo nikoli več izpregovoril, je vreden zaupanja.

Vendar še nikoli popreje nisem tako želela besed iz teh nemih ust kot sedaj, ko je na svetu toliko zmed.

Res so zmede na vsakem koraku in vsakdo strmi vate kot čudak.

Zakaj?

Nekaterim je „preteklost“, drugim „prihodnost“, le „sedanjost“ ni nikomur važen „sedaj“.

Taki so in taki smo in kakor narasla reka deremo črez dan v temo. Ne vprašamo se, kam nas valovje nosi... V praznino ali izobilje... moj Bog!

Moj Bog! Ogromen in neviden krog si. Objel si nas, zajel. Mi se pa trudimo, da bi uzrli tvoj obraz. Vendar je Tvoj obraz bil do sedaj naš „jaz“.

Naš obraz se ves smehlja prešerno, ker smo ukrotili prirodne sile, zleteli v stratosfero, zajezili vode. Oče, vendar so naše poti prepadi in naše peroti so krhke; naše bolečine so kot iz pekla, naši cilji pa kot iz stekla. Mi pa drvimo, besnimo, kakor bi bilo življenje res vesoljni ples... Je... toda krvav je ta ples, njegova zmaga pa bridki kes.

Oče, ne zgånite svojih mrtvih kosti in ne nasmehnite se v grobu. Vaš ledeni smeh in zamolkli krohót bi nas predramila iz strahot, ki jih doživljamo v cvetočih meglah.

Oče, miren naj bo vaš pokoj! In če Vam šepčem besede temnega razpoloženja, veste, da peljejo nekaterih ceste črez gore lrpljenj.

Trpljenje je topilnica za življenje. Kdor ni trpel, tudi ni živel nikoli. Vendar včasih tako stiska življenje in dušo pritiska k črnici, da si išče v njenem krilu uteho, zadnjo nado, zadnji uspeh.

Gorje, če bi se odprli grobovi. Ne prestrašili bi nas mrliči, ne njih smrad — ampak njih groza, ki bi jo med nami doživeli. Sleherni pokojnik bi zadrhtel, uprl v nas svoj stekleni pogled in vprašal: „Kaj je mogoče, da ste nas izbrisali iz svojih vrst. O, lahka, lahka črna zemljica. Nosite ji le sveč, cvetja... mi ne občutimo ničesar več.“

Na Vašem grobu je tudi cvetje, sveže, kamen in truden jesenski dan. Prišla sem k Vam na božjo pot, da se Vam izpovem in izvem, kaj je: smrt, posmrtnost.

Umirali ste molče in Vaš odgovor danes je tudi nem. Mari res?

Ne... Pustili ste globoko sled: Niste živeli življenju, marveč nam in delu.

Oče, naše duše so bičane in prepojene z mamilami naše dobe; pijane so železobetonskih himen in joka brezposelnih; blodijo po temi in svetlobi in so kot vražja pesem zavrženih angelov in kot pobožna molitev devic v gaju lilitj.

Oče, vsega so polne naše duše in zato so tako nemirne kot preplašene ptice ob hudi uri. Ko je strah na višku, zažvižgajo. Njih žvižg je beda in bol z jekom satanskega smeha.

Nekaj misli o Gromovi „Gogi“.

Marja Boršnikova.

Kakor avtor sam zatrjuje, je napisal svojo „igro“ v dveh dejanjih. „Dogodek v mestu Gogi“, poleti leta 1928. in sicer neobičajno hitro, v treh tednih. („Jutro“ 1930, št. 215.)

Pisal pa jo je leta in leta. Kakšen bo njen obraz, ni mogel vedeti, toda v onih kratkih stvareh, ki so se tako poredkoma našle v „Zvonu“ ali „Jutru“, je izdal že davno poprej marsikatero njeno potezo. V vsaki od teh liričnih in dramatičnih črtic je že nekaj Goge: saj so le pretrgan monolog, bolj, iztrgane bolečine človeka, ki je nekaj nadčloveškega pretrpel, sedaj pa ždi v nekem kotu tako bolan, da ga skoro več ne boli, tako do dna izmučen, da se mu opotekajo misli v neurejenih kolobarjih; ždi in ve, da so jeklene stene med njim in med svetom, ki mu po navadi pravimo življenje. Do tega sveta ni nobenega mostu, tudi nazaj ga ni, kjer bi se še dalo boriti.

Kadar je človek že tako daleč, je z njim samo dvoje: topost in groza. Grozovito lepe in ostudne stvari se lahko porode tedaj.

Grum je hotel povedati poslednje, kar se sploh še da povedati. Za tem je samo še večer molk.

* * *

Do tje je pa še dolga pot. To pot je Grum prikazal v Gogi, tem preperelem mestu, kjer se nikoli nič ne premakne. Njene hiše, ki se že nagibajo od trohnobe, njene ozke, pošastne ulice, in sobe, kjer se zgodi toliko grozot, za katere nihče ne ve, a se vkljub temu nikoli nič ne zgodi, kar bi prebilo to prazno, mrtvo otopelost in jo razgibalo v čas; njemi prebivalci, ki se od časa do časa kakor lutke zbude iz otrpnjenosti in preže, kje bodo mogli zagrabiti trenutek, ki jih reši večnega čakanja in jim da vsaj enkrat zaživeti — vse je le stopnjevano trpljenje enega samega človeka. Njegovih poslednjih faz Grum ni prikazal v časovni zaporednosti, marveč na mah: Prizorišče je prerez skozi Gogo. Kolikor sob, toliko trpljenj: Hana, Klikot, Tarbula in Afra, Grbavec, Gapiž, Mirna žena. Vsako trpljenje je le del celote. Hana se še brezmočno bori in trga iz oblasti nasilnega Preliha, da bi se sprostila Goge — Mirna žena samo še nepremično leži in čaka, da bi umrla, pa ne more umreti. Na desno in levo, spredaj in zadaj se Goga nadaljuje, če bi napravil skoznjo drug prerez, bi videli v druge sobe, kjer je življenje mogoče že docela izumrlo. Od tam nekje prihaja Umrli naddavkar in nihče se temu ne čudi — saj je Goga tako nepremična, tako večno ena, da je tudi smrt ne spremeni, da se je tudi mrtvec ne reši.

Ker so posamezna trpljenja v drami le stopnjevani izraz enega samega življenja, drama ni kolektivna v navadnem pomenu besede. Pač pa je le en sam simbol današnjega človeka, predvsem trpka pesem našega slovenskega človeka.

Pa saj ni eno samo življenje v Gogi. Par majhnih življenj je še, ki sočustvujejo, ker so dobri, pa ne razumejo, ker so prezdravi. Gospa Tereza, Gospa Prestopil, birič Kaps... Vsi ti in še drugi so za kontrast. Pomagati ne morejo; če poskušajo, se jim ponesreči.

* * *

Kaj res ni več poti iz Goge? Kaj je res vsakdo, ki je zašel vanjo, za vedno zaznamovan od nje?

Hana se je hoče osvoboditi in pobije Preliha, ki jo tako nasilno veže na Gogo. Prelih sicer ni mrtev, prebivalci Goge so sicer ogoljufani za dogodek, toda „spomin mu je vzelo“; Hana je rešena, nov, svetel svet se odpira pred njo.

Toda Hanino odrešenje bije v obraz. Z njim je enotnost tragedije prelomljena. Kot jaz doživim Gruma, gre njena pot navzdol. Kadar je človek že tako daleč kot Hana, ne najde več mazaj; preveč je že za njim. Pa saj enotnost (s tem vsaj) ni razbita. Predno zastor pade, se Hana sicer smeje: „umorjen je bil nekdo to noč!“ In potem „Slikar (z nagnjeno glavo in revnimi, zapuščenimi rokami): Morebiti se bo zdaj zaživelo kakko drugače, morebiti nastopi kaj drugega — novo, svetlonovo življenje!“ Toda „če poziva občinstvo igralce pred rampo, se zastor dvigne znova.“

Če se občinstvo zadovolji s tistimi obupno tolažečimi besedami in s tisto svetlo lažno lučjo, ki objame Hano, ko zaživi „novo življenje“ (režiserjeva zamisel?), če je občinstvo tako malo živelo s tragedijo, da mu taki kompromisi zadostujejo v sprostitvev, naj ima, kar išče. Kom edija je končana. Tragedija je za zastorom in se ne bo nikoli končala, kot se nikoli ni začela: prav v tem je tragedija.

Na našem odru je nismo doživeli. Na našem odru se je končalo z burko. Deloma je to avtorjeva krivda, ker pada drama proti koncu iz brezčasne statike v situacijsko komiko. V slikarjevem nastopu je zarezja; če bi bil krajši, bi učinkoval, tako moti kompozicijo. Vse tisto prerivanje ob novih senzacijah (Francoska Marija, ogenj itd.) je karikatura, ki naj bi jo skušal oder kolikor mogoče zabrisati, ne pa stopnjevati. Tako pa delo izzveni in praznoto. Tudi konec manjka. Zakaj manjka v prizoru, ko se zastor zopet dvigne, vse ono, kar je tako bistveno za celoto drame? Saj prav s tem, da se drama nekako konča, ostane torso; njen pravi konec je v neskončnem ponavljanju vedno istih grozotnih motivov.

* * *

Grumov jezik že od prvega početka tiplje v nov svet, ki se nam je zdel dotlej preneznaten, da bi ga upoštevali. Poln je negotovih domnev. Vojna in povojna dinamika ni šla preko njega, Cankarjevi baročni okraski so se porazgubili, ostal je gol stavek, skrajno preprost in jasen, čeprav prečesto slovnico pohabljen. Po navadi je eliptičen in bega, pa je vendar vkovan. Nikamor ne more, vedno se vrača. Celó iste stavke, kot so živele v „Mansardi“ (L. Z. 1925) in po drugih črticah, srečamo iznova v „Gogi“. Potem iste besede, samo v narahlo spremenjenih zvezah. „Tihe, drobne besede, riše na papir, besede, ki jih drugi objestno mečejo proč v naglici dneva.“ (Jutro 1931, št. 215). Kar pravi Grum o Frigidu; velja tudi zanj. On bo ož a n r i š e besede. Temeljno doživetje ostane v bistvu vedno isto: mračno, težko, zadušno. Komika, v kolikor ga ne karikira, ga samo stopnjuje.

„Mansarda“, „Aloisius Ignatius Singbein (L. Z. 1926), „Melanholiija“ („Jutro“ 1928, št. 26.) so že neposredne skice Goge.

* * *

Kar se godi v oklepajih, je umetnina zase. Ali bo scena in notranje doživetje, kot ju nakaže avtor pred in med dialogi, mogel nadomestiti oder? Oder prečesto stopnjuje dejanje in ubija tanka doživetja.

Da pa je Goga na odru slabša od Goge v knjigi, je kriva tudi težka uprizorljivost, ki z našo prizoritvijo še zdaleč ni rešena. Vkljub živemu prizadevanju inscenatorja, da bi podal njeno ozko vzdušje, je oder na vse strani preozek, da bi se mu to v celoti posrečilo. V marsičem se je morala(?) scena oddaljiti od avtorjevih pripomb. Kje je ostal predvsem groteskno velik mesec, ki „vzide čez prospekt v vidnem gibanju“ ter obvisi ob Klikotovem oknu, ko piše ljubavno pismo, „kot ogromna laterna“, dokler ga ne zakrije oblak, da nastane globoka tema v hipu, ko se vzdrami vse mesto? In pa kavčunkasta lutka, o kateri „se ne ve, da ni živo bitje“; njena negibnost naj bi povzročala tesnobo (!) in vzbujala grozavost (!) — na našem odru pa jo zastopa porcelanasta punčka, ki pomaga uničevati iluzijo in občutje.

S prvimi prizori je podal režiser s pomočjo Ukmarjeve godbe močno doživetje Goge. Grozotna statika hiš, sob, ulic, nepremičnih ljudi po sobah, ki jih zapored „oživlja skrit mehanizem, potem pa zopet zapadejo v smrt“, in begajočih ljudi po ulicah, ki iščejo, kako bi se čim prej poskrili. Slinasti pohotnež Klef in v maski, gestah in glasovno do potaktnosti preštudirana študija Umrlega naddavkarja stopnjujeta dejanje v isti smeri. Tako tudi par stliziranih gest obeh starodeviških sester (Tarbula je glasovno zelo močna, Afra pa le preveč mladostna in premalo rezka) in turobni blaznež Gapit; v hiph boleštni Grbavec Teobald in brutalni komi Prelih, ki učinkujeta posebno v maskah kot kontrast k normalni, preprosti Gospej Terezi in prosojno brezmočni Hani.

S stilizirano patetično igro pa se križa realistična, ki ima svoje zastopnike tudi v stranskih osebah. Vendar to menjavanje stilističnih elementov v igri ni enotno, marveč raztrgano, radi česar drama, ki po svoji kompoziciji že itak ni enotna, še bolj trpi na razkosanosti. Uprizoritvi manjka duša, režiser, ki bi znal posamezne dele zvezati v celoto, manjka ji ljubezni, kakršna preveva uprizoritev Cankarjevega „Kralja na Betajnovi“.

K zadnji razstavi Kluba likovnih umetnic.

Dr. Stanko Vurnik.

Septemberska razstava Kluba likovnih umetnic v Jakopičevem paviljonu je bila ena izmed najuspešnejših umetniških prireditev v okvirju kraljevega tedna. Pomudimo se še za hip pri tej razstavi.

Skoroda so postale umetniške razstave v Ljubljani prava redkost. Niti sledu ni več od onega življenja in veselega vrvenja, ki je vladalo v Jakopičevem paviljonu pred vojno, med vojno in prva leta po njej, ko so pridno delali in razstavljali naši impresionisti, ko se je pojavil Klub mladih s svojo revolucijo. Umetniki žive v teh težkih, materializma polnih časih zelo težko, bi rekel nekako, iz rok v usta, slikajo portret in za naročilo, da žive; za razstave delati in se truditi z visoko umetnostjo jim skoro ne preostane časa. No, pa so nas likovne umetnice jugoslovanske v tej suši prav veselo presenetile. Rad bi povdaril njim v hvalo to, da so tudi v teh težkih in brezdušnih časih ohranile še čut za poezijo v sebi in nam pokazale umetniško srčno toplino, ki je že kar nič več nismo vajeni. Njihov socialni položaj je nemara za spoznanje ugodnejši kot pri moških tovariših, zakaj večina umetnic si ne služi nujno kruha z umetnostjo, marveč slika sebi v veselje in estetsko in čustveno izživetje; tako je mogoče, da imajo do umetnosti za spoznanje lažjo pot kakor slikarji, ki morajo karkoli slikati in ogromno in hitro delati — za ljubi kruhek.

Zenski element v umetnosti — o tem se je že dosti razpravljalo. Vsekakor je gotovo, da je ta element takšen, da zahteva zase drugačno merilo kakor moški element.

Slikar-revolucionar, ki grabi za novo formo, podirajoč tradicijo, ta smatra žensko v boju za nove umetnostne ideale za premalo iniciativno

in prav malo razborito tovarišico. V zgodovini umetnosti ženske res niso imele vloge reformatoric in genialnih revolucionark, ampak so bile ob slikarjih neke vrste „sodelavke“, bolj konservativne in podrejene. Imamo pa vendarle izjeme, če primerimo samo obe prijateljici, Kätte Kollwitzovo pa našo Ivanko Kobilčevo. Prva je bila genialen talent in ji pritiče tudi nekaj pravice na naslov utiralke novih potov, Kobilčeva je pomenila v razvoju slovenske moderne odlično individualno kvaliteto in je bila v svojem specialnem žanru neprekosljiva. Tudi Sodnikovi, Pregljevi, Piščančevi, Kraljevi, Šantlovima ne moremo odrekniti umetniške individualnosti, toda če primerjamo zmogljaj umetnic s silo istodobnih umetnikov, je ženska vendarle večinoma vedno nekoliko „zadaj“. Na zadnji razstavi smo videli tudi pravicato romantiko v smislu srede in druge polovice XIX. stoletja, veliko sentimentalnega lirizma, ki nekako ne spada več v naše „realne“ čase, videli veliko slik, ki so ostale komaj v reševanju tehničnih problemov ali ki so se povzpele samo do pomena dekoracije. Na drugi strani smo videli, da se ženske zelo pičlo udeležujejo sedanjega pokreta „nove stvarnosti“, recite, početja, ki stremi k popolni materializaciji umetnosti. Bodisi da jim njim nekako že urojeni sanjavi lirizem brani izživljati se v brezčutnem naturalizmu, bodisi da je ženski element že sam po sebi tuj intelektualizmu in golemu racionalizmu — čutimo, da jim njihove konservativnosti ne moremo zameriti, če jim hočemo biti pravični.

No, o takihle stvareh razmišlja človek, ko presoja umetniško delo ženske in moške tvornosti. Vprašanje je psihološki zanimivo. Kakor nežni spol ne prodira rad v globoke refleksije, ne revolucionari in ne filozofira v umetnosti, tako se zdi, da ne mara grobega naturalizma pa tudi ne fantastičnega idealizma, nego da ostaja nekje v zlati sredi, da izživlja prirojeno mehko čustvenost in tako po svoje osrečuje svet. Ne, ne, za ženske je merilo v umetnosti odločno drugo kakor za moške. Pomislimo samo, kako dirne človeka moško trda poteza na ženski. Ravnotako ga dirne moško energična nota v umetnosti ženske; to je prav isto, kakor če očitamo moškemu preveliko mehko in sentimentalnost, ki je ni v moškem elementu. Ali pa naj ženskam zamerimo njihovo čustveno toplino? No, to ravno cenimo v naših materah in ženah, ta nas osrečuje, zakaj bi jim je ne dovolili tudi v umetnosti?

Imponiral je prvi skupni nastop jugoslovanskih umetnic. Mogli smo tudi primerjati naše pa hrvatske umetnice in smo videli, da naše za njimi v večini prav nič ne zaostajajo, da imajo povprečno več solidnega znanja in se manj love za dnevno modo. Hrvatske pa so za spoznanje gibkejše, razboritejše, deloma uhajajo v snovni folklor. Vse skupaj pa drži lepa in koristna organizacija, kateri Bog daj živahnega razcvita in uspeha. Dale so nam gotovo svoje najboljše, kar so imele, kot majhen romantičen otočič so v mrtvilu našega brezdušnega življenja, iz katerega še vedno znajo najti drobec toplega, mehkega in lepega in tako zadoščajo svoji ženski naravi in svoji socialni pokličnosti.

Žena je bila tisočletja objekt v družbi, ki jo je oblikovala kultura moža in danes revoltira proti vlogi, ki ji jo je prisodil in odkazal on. Dokazati hoče, da bo življenje popolnejše, če bo posegla v njegovo urejanje tudi ona. Da bo njeno prizadevanje pri sodelovanju za splošni razvoj človeštva dalékosežnejšega pomena, bodisi za socialno-gospodarsko kakor tudi za kulturno smer, o tem je prepričan tudi velik del mislečih mož, ki so si brez ozira na razmah ženske emancipacije ustvarili o vlogi žene v državi in družbi povsem drugačno mišljenje, kot ga imajo še danes mnogi reakcionarci. A tudi med ženami je — žal — še mnogo takih, ki se ne morejo otresti predsodkov tradicije ter vedno znova podlegajo raznim vplivom, ki skušajo v nasprotju z realnim življenjem in neizprosnostjo naravnih zakonov razvoja obdržati ženo v njeni dosedanji ponižujoči odvisnosti in nevednosti. Toda to je brezplodno prizadevanje, kajti žene vsega sveta se čedalje bolj zavedajo, da more edino ekonomska in socialna neodvisnost ženi omogočiti, da se bo duhovno in etično dvignila, postala samostojen človek in tako lahko zavestno sodelovala pri preoblikovanju človeške družbe.

Nasprotniki ženske emancipacije dajejo najslabše spričevalo lastnemu pojmovanju o medsebojni zavistnosti pojavov v zgodovini razvoja. Kajti razvoj in osamosvojitve žene je samo del splošnega socialno-ekonomskega razvoja — a ne prvega, ne drugega ne more ustaviti nobena reakcija.

Katere stvarnosti ločijo sodobno ženo od žene iz pretekle dobe?

Tisočletja je opravljala žena tri naloge, ki so bile tesno spojene med seboj: vzreja in vzgoja otrok, postrežba možu in skrb za življenjske potrebščine družine. Možu pa so preostala dela izven doma: hodil je na lov in v boj ter tako vršil zaščito nad svojim zarodom.

Že delitev dela med možem in ženo je sama na sebi ustvarila neenako razmerje med njima: razmerje gospodujočega do podložnega. V prvi vrsti pa je ustvarila podložno stališče žene njena biološka obremenjenost vsled materinstva. Vsled nosečnosti se je njena fizična moč zmanjšala, istotako jo je nega otrok, zlasti dojenje, oviralo v svobodnem razvoju in jo priklepalo na dom.

V tem prvotnem razmerju korenini torej nadvlada moža nad ženo, ki se je vzdrževala skozi tisočletja do danes. Že od nekdaj je bil delokrog moža takega značaja, da ga je silil k solidarnosti s tovariši, dočim se je žena gibala vedno v ozkih mejah, zaposlena po tisočih malenkostih. Njen smisel ni segal preko mej družinskega krova, zato je ostala osamljena in brez moči nasproti združeni sili moža, ki si jo je igraje podjarmil najprej v družini, pozneje pa v večjih družabnih zajednicah.

Ko so se v razvojni dinamiki zgodovinskih razdobjih ustvarjali večji kolektivi: družabne plasti, narodi, države, je osnoval mož v svoj lastni prilog postave, zakone, običaje, ki še danes ponižujejo dostojanstvo človeka v ženi. Vsled pojmovanja lastninske nadoblasti mož nad ženo je družba sankcionirala dvojno moralo, vsled istega pojmovanja so se pri orientalcih ustvarili haremi in so se morale indijske vdove sežigati.

Mož je bil član vedno večajočega se kolektiva, njegovo obzorje se je stalno širilo z naraščajočim delokrogom, dočim je žena životarila v nevednosti med štirimi stenami. Mož je obvladal vse območje kulturnega dela, on je ustvaril današnjo kulturo. Zato je vsa civilizacija, kot produkt moškega duha in dela, zgrajena na hegemoniji moža. Vse ureditve in ustanove so maskulino orijentirane in služijo pred vsem v prilogo možu. Omenim naj samo zakon v zvezi s seksualno moralo; zakon je pomenjal do danes več ali manj absolutizem moža nad ženo.

Žena ni bila nikdar priznana kot polnovreden človek. Filozofski in verski sistemi so gradili svoje metafizične nauke na principih moškosti, ki so jo identificirali z dušo, močjo, stvariteljsko silo — a ženskost je predstavljala pasivno materijo. —

Poglavitni vzrok temu stanju je bila ženina gospodarska odvisnost o moža.

Iz podrejenega stališča, katerega je imela žena tisočletja v družini in družbi, moremo tolmačiti mnoge ženine lastnosti, ki so njenemu razmahu v škodo, a veljajo v očeh družbe, ki je še vedno pod absolutnim vodstvom moža, kot čednosti: ponižnost, pohlevnost, skromnost, pasivnost. Te lastnosti pomenijo v ženinem življenju: ti ne smeš imeti lastne volje, ti moraš čakati, kaj ti bodo drugi diktirali; ne smeš imeti lastne sodbe, temveč tako, ki ti jo bo sugeriral mož. Skratka: žena je morala imeti vedno lastnosti, ki so prijale možu. Iz tega razloga je tudi razumljivo, zakaj večina mož raje jemlje ženo pod svojim duševnim nivojem: vsled ženine pasivnosti se njen življenjski ritem podredi moževemu, se spoji z njim in tako postane žena v erotičnem oziru pasivno, z ozirom na življenje okoli nje neproduktivno bitje — brez volje in možnosti razmaha.

To vsiljeno ji inferiornost je žena bridko občutila, ko je gospodarski razvoj, izražen v industrijalizaciji pridobitnega dela, spremenil življenske pogoje ljudi in prisilil tudi ženo, da je iskala sredstev za preživljanje izven doma. Ženino borbo za gospodarsko osamosvojitvev so pozdravljali le redki posamezniki, ki so se vedno visoko dvigali nad nivojem svojih sodobnikov ter so si ustvarili o razvoju življenja povsem drugačne vidike. Zlasti ima zaslug za napredek ženske emancipacije delavsko gibanje, ki je takoj spočetka sprejelo žensko enakopravnost v svoj program. Vsekako pa današnja struktura družbe ženski enakopravnosti ni naklonjena, zato si mora žena, za boj popolnoma nepripravljena, vsled svojih lastnosti, ki so postale pri njej atavistične, v etapah osvajati pravice, ki ji po zdravi pameti pripadajo same po sebi. Povdariti je treba, da so izvojevane pravice posledica borbe onih samostojnih žena, ki so bile primorane, da so se same preživljale ter so bile neodvisne od moža. S tega

vidika je tudi razumljivo, da mož ni ženi kot gospodinji in materi ničesar priznal, niti pravice do lastnih otrok. Zato more biti žena v družini le tedaj enakopravna, če je gospodarsko neodvisna. Tedaj bo enakopravna tudi v pravnem in kulturnem pogledu. Popolnoma enakopravna pa more postati žena šele v družbi, kjer bo vladala socialna enakopravnost. —

Stremljenje sodobne žene se mora torej presoјati z dveh vidikov: z materialnega, ki ima svoj vzrok v spremembi produkcijskih razmer in je omogočil ženino gospodarsko neodvisnost, in z duševnega, ki temelji v razvoju žene iz stvari v samostojno osebnost. Oba momenta sta neločljivo združena in tvorita problem sodobne žene. Dejstvo pa je, da ta problem ne more biti rešen s teoretično enakopravnostjo žene z možem. Kajti teoretična enakopravnost ima samo tedaj pomen, če žena najde v njej sredstvo in možnost poglobljenega dela za skupnost.

Kako naj razumejo žene delo za skupnost, ko jih ima vendar tako malo priliko in možnost za javno delo? Bistveno je, da vsaka žena spozna, da je del celote, ki bo tem popolnejša, čimbolj se bodo posamezni člani zavedali, da nobeno delo, ki ga vršimo, ne sme biti v prid samo posamezniku, temveč vedno tudi celoti. To spoznanje je najmočnejše gibalno za izoblikovanje lastne osebnosti, ker korenini v duhu sodobnosti, čegar bistvo je odnos človeka do skupnosti, do delovne zajednice, stanu, ljudstva, naroda. V tem smislu moramo razumeti tudi žensko emancipacijo kot zavestno stremljenje žene po popolni enakopravnosti z možem, da se pride do možnosti skupnih del v vseh stanovskih in javnih delovnih zajednicah za doseg socijalne pravičnosti med posamezniki in narodi. V tem spoznanju se morejo združiti samo delovne žene (delo v najširšem smislu), kajti samo one se morejo vživeti v utrip časa, v boli in težnje svojih sodobnikov, zlasti v težnje svoje delovne okolice, svojega stanu. Samo te žene morejo spoznati naloge, ki jih imajo v sedanjo-ti in bodočnosti. Kajti žena bo odločilno vplivala na razvoj kulture bodočnosti le tedaj, če se bo njena osvobodilna borba vzporedila z osvobodilno borbo, ki jo pojmuje ves svet proti principu nasilja in premoči.

Resnica je, da je potreba še mnogo vzgojnega dela, da bo to svojo nalogo spoznala večina žen, saj vidimo, da jih je še mnogo, ki smatrajo delo kot breme in prokletstvo, ne pa kot vrednoto, ki jim prinaša z gospodarsko osamosvojitvijo etični in kulturni dvig. Temu se pač ne moremo čuditi, če pomislimo, pod kakšnimi okolščinami si danes večina žen služi svoj kruh. Če pogledamo v posamezne poklicne stroke, tedaj vidimo tako strahotne primere izkoriščanja zlasti ženskih moči, da se moramo vprašati, kako je to mogoče. Vzroki so gotovo mnogovrstni, a bistveni je nedvomno v sistemu, ki posebno izrazito stopa v ospredje v gospodarskem življenju, v razmerju med delodajalcem in delojemalcem. Vsaj deloma pa bi to razmerje lahko regulirala večja zavest skupnosti vseh, ki imajo enako pot. Samo zavest solidarnosti more zboljšati položaj delovnega človeka, samo ta zavest pa more v ženi vzbuditi spoznanje etične vrednosti, ki jo ima poklicno delo zanjo in za kulturni razvoj človeštva.

V tem spoznanju je pot k pravi emancipaciji, ki je ne smemo razumeti kot borbo proti možu, niti ne kot posnemanje moža, temveč kot razvoj žene k lastni, povsem avtonomni polnosti življenja, ki edina more oblikovati v ženi človeka, sposobnega za soustvarjanje novih kulturnih vrednot, novega, etično višjega življenja.

„Društvo prijateljic mladih deklet“ in njeno zagrebška podružnica. Anka Nikoličeva.

To mednarodno društvo, znano splošno pod imenom „Les amies de la jeune fille“, ima svoj sedež v Neuchâtelu v Švici, odkoder je razpredlo svojo organizacijo malone po vsem svetu. V naši državi je njegovala najjačja in najagilnejša podružnica v Zagrebu.

Ker se je zagrebški podružnici posrečilo, da bo otvorila v teku meseca decembra svoj „Djevojački dom“ in tako stavila organizaciji na razpolago viden sad svojega neutrudnega dela, ni samo prav, ampak celo potrebno, da v našem listu spregovorimo nekoliko besed o društvu v obče in o njegovem zagrebškem domu posebej.

Ni menda slučaj, da se je društvo ustanovilo baš v Švici. Bogata Švica, ki si jo tolikokrat postavljamo za vzor, in o kateri mislimo, da se po njej cedita samo med in mleko, tudi ta bogata visokokulturna država nima kruha za vse svoje državljane, tako da je že dolgo pred svetovno vojno oddajala nadprodukcijo svojih delovnih moči drugim državam, skoroda po vsem svetu. Moške emigrante, ki so odšli navadno kot tehnično osebje v obrate, ki jih je financiral švicarski kapital, je štitalo podjetje samo, v kolikor so sploh moške zaščite potrebni. A v tujino so morale za kruhom tudi žene. Lahko je našla zaslužka v tujini dobro izvežbana privatna in hotelska služinčad, jezikov večša vzgojiteljica in učiteljica. Tej ženski emigraciji je bilo predvsem namenjeno „Društvo prijateljic mladih deklet“, kajti v tujini ni čakal mladih izseljenk samo kruh, ampak čisto tudi razočaranje, poguba, propast. Treba je bilo ustanoviti zvezo med tujino in domovino, iskati oporišč. Na teh poteh se je srečalo društvo z ženskimi društvi drugih narodov z istimi cilji in nastala je v teku desetletij močna mednarodna in interkonfesionalna federacija, društvo v zaščito deklet, ki morajo zapustiti domači kraj in si iskati kruha bodisi doma ali v tujini. V dosego te svrhe postavljajo društva lastne domove, kjer se zbira dekleta v prostih dneh, kjer čakajo na službe, dobijo informacije, nasvete, zaščito in če je treba denarno podporo. V krajih, kjer ni domov, poslujejo društvene zastopnice, na katere se dekleta lahko obračajo pismeno ali ustno. Na velikih železniških postajah, križiščih, pristaniščih imajo organizirane lastne stanice, kjer posluje društvena agentka z znakom, sprejema avizirane potnice, jih odpremilja dalje, skrbi za varna prenočišča in jim sploh nudi vsakršno pomoč. Naravno je, da posveča posebno pažnjo trgovini z dekleti. Centrala v Neuchâtelu izdaja svoj mali mesečnik „Le journal du Bien Public“ (Časopis za narodni blagor), tiska letake, navodila, propagandne brošure in vsako leto izda seznam vseh svojih postojank in zaupnic, po katerem je zanimivo listati, kajti daje nam naslove iz Azije in Afrike, Litve in Japonske — samo Rusije ne najdemo nikjer. Državne oblasti gredo tej humanitarni, na čisti bazi človečanstva zgrajeni organizaciji povsod na roko, tako tudi pri nas v Jugoslaviji.

Društvo „Prijateljic mladih deklet“ je zelo elastično in prepušča različnim nacionalnim društvom vso inicijativo in prilagoditev krajevnim potrebam.

Ne dela konkurence drugim društvom z istimi nameni, ampak izpopolnjuje samo vrzeli.

Tako je tudi zagrebško društvo zagrabilo tam, kjer je zevala vrzel. Ustanovilo je dom za potujoča dekleta, kjer zamorejo za majhen denar dobiti varno prenočišče. Po potrebi se bodo odajala stanovanja tudi za daljše bivanje. Dom je namenjen predvsem intelektualkam, studentkam, učiteljicam, vzgojiteljicam, potnicam itd., ker je v Zagrebu za domove služkinjam že poskrbljeno. Prijateljica iz Zagreba me pravkar obvešča, da bo „Dom“ do decembra gotov. Postelje, perilo in posodo že imajo, stanovanje 4 lepih, velikih, solčnih sob v novi hiši, Gajeva ulica 28., I. nadstropje, je najeto, treba je le še vse urediti. Dom bo imel 15 postelj, 1 veliko dnevno sobo, veliko kopalnico, majhno sobico za prtljago, lepo kuhinjo in kabinet za upraviteljico. Upraviteljica je izobrazena dama, vešča jezikov, taktna in energična. V tem domu bodo potujoča, pa tudi stalna dekleta dobivala stanovanje, luč, kurjavo in zajutrek za Din 20.— dnevno, pri stalnih se bo cena uredila dogovorno. Ker se v isti hiši nahajajo še tri različne menze, centralna dijaška, muslimanska in židovska, in „Prehrana“, kjer se dobi za Din 5.— obed, ter mlekarna in pekarna, se bodo preko Zagreba potujoča dekleta tudi s hrano lahko oskrbela doma. Odbornice so stonile korake, da bodo svoj „Dom“ smeje afiširati po železniških postajah cele države in tako opozarjati nanj potujoča dekleta.

Morda bodo te vrstice opozomile tudi marsikatero našo bralko na novi, lepi dom. Kolikokrat potuje žena v Zagreb po nakupih ali drugih poslih, dijakinje hodijo polagat izpite, se inkskribirat na univerzo ali iskati si stanovanja za daljšo dobo — kako lepo in prijetno je, če veš, da zamoreš dobiti v domu udobno posteljo za mal denar.

Morda je število 15 postelj nekoliko majhno. A zagrebške prijateljice pravijo, da bodo dom z navdušenjem povečale, če bo potrebno. Saj iz malega raste veliko.

O novi telesni vzgoji*)

Maša Slavčeva.

Če pogledamo široko polje telesne kulture, skoro lahko trdimo, da je ta pridobitev 20. stoletja po večini plod ženskega prizadevanja.

Pri ženah se je vzbudil čut za telesno kulturo samo z vzgojo in sicer s popolnoma drugo vzgojo, kot je bila v navadi koncem 19. in začetkom 20. stoletja. Novi ženski pokret, ki se je razvil začetkom novega stoletja, je vzbudil željo po temeljiti prenovitvi starih sistemov. Nastalo je tudi vprašanje, če sta mož in žena fizično tako podobno razvita, da zadostuje za oba isti sistem telesne vzgoje. Danes smo si pač na jasnem, da je potrebno vpoštevati različno, ki obstoja med moško in žensko psiho, posebno pri mladini v najvažnejših letih razvoja, in da je pri telesni vzgoji psihični moment paralelen s fizičnim. S temi vprašanji se je bavilo začetkom tega stoletja veliko za napredek vnetih žena. Na čelu tega gibanja sta bili 2 Američanki, katerih me-

*) Telesno-kulturno društvo „Atena“ v Ljubljani razširja svoj telesno-vzgojni delovni načrt in je otvorilo minuli mesec vrsto predavanj s plesnimi izvajanji. Povabilo je našo rojakinjo Elizabeto Selden, da pojasni smernice najmodernejšega plesa. Seldena je Ljubljankanka. Bila je gojenka vseh najrenomiranejših šol v Evropi, kot n. pr. Laksenburg, Mary Wigman i. dr. Delovala je doslej kot profesorica plesa na ameriški univerzi, tako da ima danes sloves strokovne pedagoginje, pesalke in pisateljice. Iz njenih izvajanj posnemam gorenji članek.

Op. pis.

toda ima še danes veliko vlogo v telesni kulturi. To sta bili zdravnica Mensendieck in znamenita plesalka Izidora Duncan, ki se je l. 1926. na tragičen način ponesrečila. Mensendieckova je zgradila svoj sistem na higijenski podlagi, Izidora Duncan na estetični; obe pa sta zasledovali isti cilj, namreč temeljito prenovitev telesne vzgoje po svobodnih modernih principih. Doletela ju je ista usoda: ni jima bilo omogočeno delovati v svoji domovini, zato pa sta imeli tem večji uspeh v Evropi.

Sistem ortopedične telovadbe zdravnice Mensendieckove je utrl pot boljši telesni vzgoji žene v severni Evropi, posebno v Nemčiji, tudi v skandinavskih deželah je imela velik vpliv. Uvedla je izvrstno dihalno tehniko in še danes se opirajo najboljši plesni in telesno vzgojni zavodi Evrope na gimnastiko sistema Mensendieck. Izidora Duncan je estetsko regenerirala žensko obleko in telo. „Oprostite telo grdih, ovirajočih oblek, in veselje za naravno gibanje se bo vzbudilo, telo se bo razvilo v lepih linijah,“ tako je govorila in napovedala boj baletu in stezniku. Izidora Duncan je ustanovila v Grünewaldu pri Berlinu svojo prvo šolo in si je nadela nalogo vzbuditi v zdravem, lepo raslem otroku s plesom in godbo veselje za naravno gibanje in lepoto ter ga vzgajati v harmoničnega človeka. Tudi pri slabotnih in bolehnih otrocih je imela najlepše uspehe. Njen smoter pa ni bil vzgajati iz vseh svojih gojencev poklicne plesalke. Celo ko so sestre njene adoptirane hčere postale plesalke, ni bila prav nič zadovoljna. Duncanova je smatrala ples ne samo za predstavo na odru, temveč za poduševljenje telesa o svečanih prilikah. Bil je to nekak kult, katerega bi lahko primerjali s plesom starih Grkov, ki so gojili ples kot verski obred.

Šestorica Duncanovih hčera je postala najlepša plesna trupa, kar jih je bilo kdaj v Ameriki. Vzbudile so vihar navdušenja, istočasno pa se je začelo zanimanje za grški bosonogi ples.

V ta čas sega začetek razvoja ritmičnega plesa in ritmične gimnastike. Ustanovilo se je nešteto šol, kjer so poučevali na tej podlagi. Dames je celo na nekaterih ameriških univerzah ples v učnem načrtu kot del telesne vzgoje. Tudi pri nas stremimo po reformi ženske telovadbe, ki naj bi tvorila nekak kompromis med plesom in telovadbo. Ves sistem telesne vzgoje v Združenih državah je na visoki stopnji in od otroškega vrtca do univerzitetne diplome stalno na strogo znanstvenem programu. Posledica te vzgoje je, da so Amerikanci danes telesno močan in dobro razvit narod. Statistično je dokazano, da prekašajo dečki in dekleta v Ameriki po telesnih vrlinah svoje starše. Širina prsnega koša je večja, boki vitkejši, telo se je zravnalo, postalo je višje, tudi teža je pridobila, dasiravno je tam več vitkih ljudi kot kjerkoli drugje.

Izidora Duncan ni nikdar rabila izraza ritmični ples, pa je vendar ona ustanoviteljica prav tega plesa in je ona vzbudila navdušenje za bosonogo plesanje v Evropi.

Okrog l. 1910. sta se pojavila dva moška glasnika nove telesne vzgoje: Müller in muzik Jaques Dalcrose. Ta je dal novi vzgoji vse polno dragocenih invencij s svojim sistemom, ki je predvsem podčrtaval ritmično stran plesa. On je pravzaprav osnoval sistem ritmične gimnastike, in sicer s prizadevanjem, da bi z evritmijo, kot jo je imenoval, spoznali njegovi učenci neposredno ritem. Trdil je, da je splošno znanje o ritmiki površno tako dolgo, dokler se razume samo mentalno: čut za ritmiko mora prevladovati vse telo, ki naj po svojem gibanju zazna ritem. Po tem občutju bo vsak godbenik igral vse drugače.

Njegov glavni cilj je bil vzgajati potom ritmičnega gibanja in godbe tenkočutne, harmonične ljudi. Zopet se je zanimala predvsem Nemčija za njegova stremljenja in tudi njemu so skoraj istočasno kot Izidori Duncan zgradili prekrasno šolo, in sicer v Hellerau pri Dresdenu. V letih 1909—14 sta bila šoli Duncanove v Darmstatu in Dalcrosejeva v Hellerau najbolj znana in

najbolj obiskovana zavoda za telesno vzgojo. Začetkom svetovne vojne sta pa morala ustanovitelja pobeigniti kot inozemca. Duncanovi so se vrnili nazaj v Ameriko, Dalcrosejeva šola je ostala še nekaj časa v Dresdenu, potem pa se je preselila po vojni pod drugim vodstvom v Laksenburg pri Dunaju, kjer dela še sedaj z največjim uspehom.

Z njunim odhodom iz Evrope je pojenjalo zanimanje za ritmiko, pozneje pa se je pojavila nova struja. Dunajčan Rudolf von Laban je ustanovitelj najmodernejšega umetniškega plesa, ki je prenovil sedanji sistem ritmične gimnastike. Preiskoval je zakone telesa, njegovega gibanja, osvetlil jih v luči znanosti in filozofije, uredil je po nekaterih pravih način gibanja in tako ustvaril novo plesno estetiko. Njegov sistem omogoča vsakomur, torej tudi lajikom in neplesalcem, svobodno izražanje telesa z gibi. Na ta način zna plesati vsak, in ta ples nazivljamo ples lajikov, ki je čisti izraz življenjskega nagona in veselja; brez obveznosti in dolžnosti, da ugaja drugim.

Laban je prepričan, da ima vsak človek šesti čut, ki je bil najbrže prvotno prvi, namreč čut za gibanje, to je življenje samo. Ta čut je pri večini ljudi dandanes ali zatrt ali spačen. Iz tega izvirajo važne psihične in tudi fizične zapreke in motnje, katerih se človek velikokrat sploh ne zaveda. Naloga pravilne telesne vzgoje je, da osvobodi telo teh spon.

V dobri ritmični šoli inprovizira učenec lastne gibe, posluša ritem svojega telesa in se mora vaditi biti mu poslušen. Vsak posameznik ima lasten ritem v svojem dihanju, svoji krvi in utripu svojega srca. Sledenova je prepričana, da ima vsak človek tudi popolnoma samosvoj ritem čustva: eden bi rad vedno tekkel, drugi bi hodil vedno počasi. Vsakemu je v šoli dana prilika, da se po svoji lastni duševnosti veselo, žalostno ali groteskno uveljavi. Pri stari telovadbi pa za individualnost duševnosti ni bilo prostora, edini smoter stare telovadbe je bila vzgoja brezpogojne poslušnosti. Vadili so edino čut za opazovanje in zmožnost za natančno posnemanje.

Ritmična gimnastika je torej dragoceno vzgojno sredstvo, ker preprečuje domišljavost. V starih plesnih šolah so se otroci vzgajali na ta način, da so jih postavljali v šablonske in nedoumljive poze. Producirali so se z afektiranimi plesi. Malo staršev je še, ki bi želeli tako površno in zunanjo vzgojo svojih otrok. Ritmična telesna vzgoja pa dela na to, da dozori vsak ples v človeku samem od znotraj na zunan. Njen smoter ni samo okrepitev telesa, temveč odkrit in harmoničen človek, ki se zadovolji s tem, kar je v njem samem. Marsikdo ima morda plesni talent, ki šele sčasoma pride na dan. Takim je še vedno dana možnost, da postanejo plesalci. Kdor se pa odloči za to pot, si mora biti svest, da zahteva današnje občinstvo od plesalca vse več nego prej. V prejšnjih časih so se producirale balerine s plesi, ki so se jih naučile pri svojem „maestru“. Vse je šlo po pravilih, vse so znale enake korake in iz različnih sestav teh korakov je nastal ples. Ta ples je bil le tehnična izurjenost, ki ni imela nikake skupnosti z dušo. Dandanes je ples v smislu našega časa samosvoja umetnost, kajti stara plesna umetnost, „balet“, sega nazaj v 16. stoletje. Zdaj pomeni plesna umetnost talent, ki je plesalcu prirojen in ki zahteva poleg tehnične izobrazbe tudi odkritosrčno upodabljanje svoje lastne osebnosti. Moderni plesalec ne pleše več naučenih figur, ki mu jih je pokazal njegov učitelj, temveč kompozicije svoje lastne fantazije. Bilo bi nesmotrno početje, če bi hoteli trenirati pri plesu stare forme, ki bi jih otroci kasneje kot plesalci ne mogli rabiti. Tudi plesalec mora biti dandanes ustvarjajoča osebnost.

Popolnoma v redu in prav je, če ločimo in deljeno poučujemo umetniški ples, gimnastiko in končno družabni ples, ki ga pa ne moremo šteti k telesni vzgoji, ker služi popolnoma drugemu namenu. Družabni ples vzgaja za salon, ritmična telesna vzgoja velja življenju.

„Kakšnega moža si želi sodobna žena?“^(*)

Ze večkrat sem se hotela odzvati vašemu vabilu „Kakšnega moža si želi sodobna žena“, pa vselej sem se ustrašila, češ, kaj boš ti kmetski butelj pravil v svet, česa si želiš; ti pač ostani pri svojih kravah in svinjah, saj o drugačnem življenju sploh ne moreš in tudi ne smeš sanjati.

Ko sem pa čitala pozneje v Ž. Sv. nekaj opazk na odgovor „Kakšnega moža si želi sodobna žena“ in kaj misli neki gospod sploh o ženskah, sem dobila pogum, da tudi jaz povem svoje mnenje.

Dotični gospod pripisuje vso krivdo skoraj samo ženskam, a pri tem pozabi, da je in ostane krivec in zapeljivec le moški. Žensko imenujemo vedno „šibkejši spol“, ne samo telesno ampak hočejo, da tudi duševno vedno zaostaja za moškimi. Ako šibkejšega premaga, ni menda to nikako junaštvo za močnejšega, in za premaganca tudi ne največja sramota. Moški, ker je moč, bi moral vedno stati ob ženski, ker je šibkejša, kot branitelj, kot vitez, ki jo hoče ščititi in braniti, kadar gre za njeno čast ali če je v nevarnosti, bodisi telesni ali duševni. Toda ko je treba pokazati moč volje, tedaj se se-se, postane mevža in je pripravljen se valjati v prahu, če le zagleda žensko, pa naj bo še tako „nizka“. Ta, ta je mevža, ne pa oni, ki se ne zna dobrikati takim, ki so tega željne! Če bi bili moški viteški, bi tudi ženske postale drugačne. Ako želite vi moški, da bodo ženske več dale na svojo čast in da bo več poštenih deklet, tedaj stojte vedno ob njih kot angeli varuhi, ne pa kot pohotneži, kot zvodniki, ali pa celo kot divje zverine, ki čakajo samo na to, kdaj planejo na svojo žrtev.

Vi, vi moški ste naredili iz ženske to, kar pravite, da je, in kar tudi hočete, da je!

Ni moj namen tukaj, da bi zagovarjala zabredle ženske, a to vem, da je dosti deklet, ki mislijo, da se sploh ne bodo omožile, če ne slede moškimi željam. Poznam tudi mnogo fantov, ki se smejejo poštenim dekletom, češ da ne vedo, kaj je življenje itd.

Pošteno dekle si dandanes sploh težko dobi moža. „Kaj misliš, da je ženska več vredna, če je poštena,“ mi je zabrusil neki fant. „Ženska je ženska, naj-sibo taka ali taka,“ tako je rekel.

Možje so tisti, ki si dovolijo v ženski družbi razne opolzke dovtype in šale. Žensko redko slišite. Ako bi bila ženska zapeljivka, bi gotovo bila že izvržek. So morda izjeme, a te ne pridejo v poštev — tu velja splošnost.

Ako je ženska zabredla na slabo pot po lastni krivdi, jo svet še bolj obsoja. In vendar je pri tem prizadet tudi moški, ki pa z nekim samoupravičevanjem trdi: jaz lahko vržem kamen na njo. Moški pač vedno najdejo izgovor, češ, da so drugače ustvarjeni. Kako so pa ustvarjeni duhovniki in vsi tisti, ki zdržno živijo?

Sedaj pa povem, kakšnega moža bi hotela in želela jaz.

Najprvo bi gledala, da bi bil globokega verskega prepričanja, ker je to prvi in glavni pogoj za srečen zakon. Rada bi, da bi bil tudi inteligenčen. Pač odušno se sliši, kaj ne? Kmetško teslo s košem zelenjave za prašiče, pa sanja o inteligentnem možu! Smešno morda — pa upam, daboste oprostili moji predrznosti, saj sanja človek lahko in kar je sanjal, tudi lahko pove, čeprav se zjutraj vse sanje razprše v nič! Doživeli smo čase, ko tudi v kmetski bajti čitamo in slišimo marsikaj in zato znamo tudi kmetska dekleta ceniti izobraženca. Ako je mož izobražen, zamore biti bolj plemenit napram ženi in jo zna potolažiti

Odziv na vabilo v 2. števil. Ž. Sv.

in razveseliti tudi v žalosti in pomanjkanju. Seveda tudi priprost človek lahko plemenito čuti, občuti, a se ne zna nikoli izraziti. Pravijo, da je skrta in tiha ljubezen najsilnejša; žalostno je le, da jo človek težko spozna ali pa jo spozna, ko je prepozno.

Toda s tem moje želje še niso pri kraju. Hotela bi, da bi se moj mož razumel tudi v glasbi. Ko bi delo bilo pri kraju in bi počivali, tedaj bi mož vzel v roke gosli ali pa citre in bi kaj zaigral — življenje ob njem bi bilo nebeško lepo. Seveda bi se ne smela z možem nikdar prerekati. Kjer je žena sitna in črna, tam se tudi mož ne more vedno premagovati. Moj mož naj bi bil tudi tak, da bi mu lahko celo grehe zaupala. Med nama bi ne smelo biti skrivnosti; kjer so v zakonu skrivnosti, tam ni vse v redu.

Zraven moža bi hotela še imeti hišico, če bi bilo mogoče, toda ne ob cesti ali v mestu, temveč daleč, daleč proč od ljudi, najraje kje v gozdu med smrekami, da bi nikdar nič ne slišala in zvedela o ostalem svetu. Sami zase kot Robinzon. Kje v bližini naj bi bil tudi potoček ali studenec. Ob hišici vrt za zelenjavo in rože, potem njiva za krompir in drugi potrebni živež. Krava in kokoši bi tudi ne smele manjkati. Ali je treba potem še kaj drugega na svetu? Kaj mesto in zabave, po katerih vedno boli glava! Za gorski zrak bi ne menjala niti najlepše mesto sveta.

Ker ženska še vedno nekaj želi, moram povedati, da bi še nekaj rada. Morda se mi boste smejali, pa le, saj me ne poznate. Veste, kaj bi hotela? Se vrsto otročičkov, ki naj bi bili zdravi kot planinski zrak, lepi kot gorske rože in dobri kot angelčki. Sedaj pa konec. Ker vem, da se mi te želje, čeprav skromne, ne bodo uresničile, bom raje sama ostala pri svojih kravah in bom hodila sanjat na rob gozda o takem možu, ki ga je težko dobiti — in tedaj bom vsaj v svojih sanjah srečna...

Bodite mi vsi pri dragem „Ženskem svetu“ pozdravljeni! Tončka R.

Gliste.*)

Gliste so notranji zajedalci v človeškem črevesu; uši, stenice, bolhe i. dr. pa so zunanji zajedalci na človeškem telesu. Zajedalci so vsa ona živa bitja, ki se hranijo na račun drugega organizma. Splošno se misli, da so gliste nedolžni gosti v človeku, posebno pri otroku. Pa ni res. Gliste, ki so se zaredile v človeku, povzročajo mnogo škode, včasih celo smrt. V črevesu sesajo sok in obenem izločajo strupene snovi. Glistavemu otroku se poznajo znaki zastrupljenja: slabokrvnost, pomanjkanje teka, bolečine v trebuhu, bljuvanje, zapeka, živčna razdraženost, škripanje z zobmi ponoči, izločevanje sline, vrtoglavica. Včasih se gliste v črevesu zvijejo v velike klopke, za to je črevo zaprto. Niso redki primeri, da je človek za tem umrl, če ga niso pravočasno operirali. Gliste se tudi lahko zajedajo iz črevesa v druge organe in motijo njih delovanje. Tako lahko prodro v mozeg, jetra in drugam. Pridejo tudi skozi želodec v sapnik, pa lahko zaduše človeka. To se je že večkrat zgodilo. Gliste so nevarne tudi zato, ker prenašajo klice raznih bolezní v človeško telo. Zdravniki so opazili, da glistavi ljudje pogosteje obole kakor osebe, ki niso nikoli imele glist. Da si lažje predočimo število glistavcev, pogledjmo zdravniške izkaze: pri odraslih je do 50% takih primerov, pri otrocih je pa odstotek še veliko večji.

*) Po „Nar. napretku“.

Po zunanji obliki razlikujemo dve vrsti glist: okrogle in nitkaste. Okrogljih je pa zopet več vrst. Najnavadnejša je bela glista, ki je po dolžini in obliki podobna deževniku. Z usti se vsesa v notranjo steno tankega črevesa in pije iz njega sokove. Zelo pogoste so tudi male, $\frac{1}{2}$ —1 cm dolge gliste, ki žive v debelem črevesu in se jako hitro gibljejo. Posebno močne so pri otrocih.

Večkrat zaidejo tudi v slepič in povzročajo vnetje. Zarijejo se v blato, da ondi izležejo jajca; to povzroča otroku hudo srbečico in ga posebno ponoči vznemirja. Človek se izmuči, postane slabokrven in večkrat ga boli glava.

Do 5 cm je dolga druga glista, ki se ji glava končuje v tanek las, z njim se zapíči v črevo. Zato jo je tako težko odpraviti iz črevesa.

Vse te gliste se množe na isti način. Njih jajčeca so tako drobna, da se razločijo le s povečalnim steklom. Iz črevesa pridejo med blatom. Ljudje nalezejo gliste s surovim neopranim sadjem in z zelenjavo, na kateri so jajčeca, ali z vodo ali pa s tem, da si ne umivajo rok pred jedjo. Glistna jajčeca prenašajo na živila muhe in ščurki z nogami, ki si jih umažejo na gnoju. Lahko nas pa tudi okužijo domače živali — svinje, psi, mačke, kokoši, ki brskajo po gnoju.

Otroka je treba začeti zdraviti takoj, ko le malo sumimo, da bi mogel imeti gliste; pozno je takrat, ko jih že izloča v blatu. Proti okroglim glistam je dober santonin. Ta prašek je strupen in ga je treba jemati samo po zdravnikovem navodilu. Tisti dan prej, predno misliš dati otroku zdravilo, mu daj kako odvajalno sredstvo, da se črevo očisti. Mrtve ali omamljene gliste, ki bi ostale v črevesu, lahko povečajo strupeni učinek v telesu. Včasih je treba zdravljenje ponoviti, ker ne učinkuje vselej prvič. Ne smemo pa storiti tega prej kakor po dveh mesecih. Otroke je posebno težko uspešno zdraviti zato, ker se sami sproti okužijo. Na zunanji konec debelega črevesa se jim izločijo jajčeca, otroka srbi in se drgne, pa si z roko zanese jajčeca v usta, od tod zopet v želodec in črevo, kjer se glista ponovno zaplodi. Kadar odpravljáš otroku gliste, moraš posebno paziti, da se ne praska z rokami okoli izločal. Zdravnik predpiše celo obliž, ki ga otroku prilepiš čez noč na konec črevesa, da se ne more ondi dotikati z rokami. Na ta način preprečiš prenašanje jajčec v usta.

Na kmetih je veliko več glistavih otrok kakor v mestu, ker manj pazijo na snago in je tudi več prilike za okuženje. Predvsem bi morali biti povsod vodnjaki pravilno urejeni, da bi se voda ne mogla okužiti z glistnimi jajčeci. Vsaka hiša bi morala imeti tako napravljeno stranišče, da bi ne mogle do njega muhe ne domače živali. Solata in sadje bi se moralo prati v vreli vodi, da se uničijo jajčeca, ki so kakorkoli prišla nanje. Jedi morajo biti vedno zaprte ali pokrite, da ne pridejo muhe do njih. Kadarkoli se dotakneš domače živali, si umij roke.

Trihina in trakulja sta tudi znani glisti. Nalezeta se po surovi svinjini, ki je okužena s to nadlogo. Zdravljenje odredi zdravnik.

Svesta

Po ženskem svetu.

Mednarodna zveza poklicnih žen je imela minule počitnice kongres na Dunaju. Značilno je, da ni nobena balkanskih držav imela ondi svoje zastopnice, tudi naša država ne.

V tej organizaciji je včlanjenih nad 60.000 žen iz vseh delov sveta. Pač ogromno udruženje. Med članicami so žene, ki se udeležujejo v poklicih in obrtih. Zadnjih 11 let so zbrale te žene 1 milijon dolarjev. S tem denarijem izdajajo mesečnik „Independent Woman“ (Neodvisna žena), ki je namenjen ženam, zaposlenim v trgovini in obrti, in podpirajo šole poklicnih žen. Izšolale so že nad 1500 mladih deklic in tudi nekaj dečkov. Skupno z univerzo v Michiganu znanstveno preiskujejo in ugotavljajo vzroke, ki ovirajo ženo, da se ne more povzpeti v trgovini. Društvo daje nasvete mladim dekletom pri izbiri poklica. Po svojih klubih v raznih državah deluje za sporazum med narodi in prireja posebna potovanja po Evropi z namenom, da se doseže medsebojno spoznanje članic in sporazumno žensko delo, ki bi olajšalo gospodarsko stanje različnih držav. To delo je pokazalo že mnogo uspeha, saj so včlanjene najrazličnejše panoge žen: akademičarke in drugi duševni poklici, trgovke, obrtnice, umetnice, umetne obrtnice.

Stremljenje po sporazumu, ki je skoraj glavna točka zveznega programa, se je posebno jasno odražalo na kongresu v obravnavi vprašanja: „Vzroki in pomoč brezposelnosti“.

„Svetovna mirovna zveza mater in vzgojiteljic“ je objavila poročilo francoske sekcije. V tem besedilu govori francoska mati nemški in vsakteri materi širom sveta ter jo opozarja, da je soodgovorna za vojno. Proglas končuje tako-le:

„Prokleta bodi peklenska zabloda, po kateri se materialne dobrine, n. pr. posestva dežel in zemeljskih zakladov: premoga, železa, petroleja ... pridobe in branijo s silo. Ali ni blaznost, če priznavajo, da se s surovo silo pridobe celo duševne dobrine: pravičnost, svoboda, mir in sreča.

So tudi žene, katerih ni vojna nič naučila. Te pravijo: „Pojdite in pridigajte to ženam sovražnih narodov!“ Ti ugovori so v vseh državah enaki in zakaj bi vse matere vseh držav ne sklenile zveze proti skupni nevarnosti? Ali niso nekaj let po smrti na bojišču vse lobanjske kosti prijateljev in sovražnikov enake druga drugi? Tako so si po-

dobne kakor krvaveča srca mater vseh narodov, ko so izgubile svoje najdražje. Ne vprašamo te, luba mati, kateremu narodu pripadaš. Pošiljam ti iskreni sestrski pozdrav in globoko sočutje: naj bi nas bolest iz preteklosti naučila, da se je v prihodnosti za vedno obvarujemo.“

Francoska mati.

Rodbinsko pravo. Nemški juristi so na svojem zadnjem zborovanju razpravljali o rodbinskem pravu. Umevno je, da je bilo navzočih mnogo ženskih članic. Glavna govornica je nastopila proti sedanjemu rodbinskemu pravu, ki temelji na nazoru o prevladi moža in o podrejenosti žene. Stara kulturna tradicija, ki se je še danes drži splošno mnenje, res utemeljuje očetovsko pravo, toda zgodovinski razvoj odloča proti patriarhalni uredbi. Iz gospodarskega razvoja je za mnoge žene nastala potreba, da si morajo služiti kruh izven zakona. Prodl je tudi nov ideal o braku, ki izvira iz enakopravnosti dveh, v ljubezni in življenjski skupnosti združenih, pravno enakovrednih in samoodgovornih drugov. Ta razlaga, ki je utemeljena v zgodovini in življenjskem naziranju pa nikakor ne izključuje ideal vsaktere podložnosti žene do moža. Toda med prostovoljno podrejenostjo in med zakonito prisiljeno podložnostjo je razlika. Polnomočnost in popolna soodgovornost žene pri uredbi bračne življenjske skupnosti mora biti predpogoj braku in njegovemu pravu.

Zborovalci so sprejeli resolucijo, ki ugotavlja, da ne morejo več ostati v veljavi sedanje določbe o rodbinskem pravu; ne samo zato, ker je v nemški ustavi zajamčena enakopravnost obeh spolov, nego zahtevajo to tudi spremenjene gospodarske, socialne in kulturne funkcije sodobne žene. Uveljavljenje teh načel zahteva spremembo obstoječih zakonitih določb v območju osebnega bračnega prava in imovinskega, roditeljske oblasti v obstoječem in ločenem braku ter varuštva.

Poldnevno zaposlenje mater na Francoskem. Na Francoskem je seveda tudi mnogo bede, kakor povsod. Najtežje jo občutijo matere, ki jim možje ne zaslužijo toliko, da bi mogli preživljati družino. Ne smemo namreč misliti, da imajo Francozi splošno malo otrok, kajti po deželi in tudi nižji sloji po mestih imajo obilne družine, le med srednjimi in višjimi sloji je razširjen „sistem dveh otrok.“ Nekatero franco-

ske tvrdke so se odločile, da pomagajo materam v tej težki krizi s tem, da jih sprejmejo v poldnevno delo. Plačujajo jih po tarifi in zahtevajo točen urnik. Ta dela dobe samo matere; vsaka prosilka se mora izkazati z družinsko knjižico oz. s krstnimi listi otrok. Zanimivo je, da so skoro vse matere želele le popoldansko službo. Opravljajo pa tako dela, ki se jih sicer niso nikoli učile, a se jih kmalu privadijo, kakor zavijanje prepečenca in slična mehanična dela. Podjetniki so prav zadovoljni s temi novimi delavkami.

Čehinje v sodni službi. Doslej je na Češkem 21 žen nastavljenih na sodniji, in sicer v Pragi 11, na Moravskem 5, v Bratislavi 4, v Košicah 1.

Posvetovalnica za zapuščene roditelje in deco. Na Dunaju imajo posvetovalnico za duševno higijeno, ki je odprta starim in mladim. Tja se zatekajo po svet sirote, zapuščeni ljudje, starši, ki so v zadregi zase in za otroke. So to navadno osebe, ki so obupale nad seboj, se čutijo v svetu zavrnjene in stoje že pred samomorom. V zadnjem obupu se zatečejo še v posvetovalnico. Nihče ne vpraša nesrečneža po imenu ali poklicu, samo pomagajo mu s tolažilno besedo, dobrim nasvetom in tudi z dejanjem. Tam so zdravniki in zdravnice, odvetniki, zaščitne sestre, duhovniki in profesorji. Marsikatero nasprotje med roditelji in otroki se premosti, nesporazumljenja se razčistijo, mladina v pubertetni dobi dobi potisnila in pomoči, bolezenske vplive in zlasti spolna obolenja obravnavajo zdravniki, najbednejšim preskrbe streho i. t. d. Posebno važna je ta posvetovalnica za starše, ki se često tudi osebi laglje zaupajo kot svoji. Slične posvetovalnice so seveda po velikih mestih bolj potrebne kot na deželi. Vendar bi bile tudi pri nas velikega pomena. Danaandn čitamo o samomarih, poizkušenih in izvršenih. Koliko ljudi bi bilo rešenih, če bi se ne čutili v svetu tako sami, če bi imeli koga, ki bi jim dal dobro besedo, ne da bi jih pri tem meril od glave do nog, se zgražal nad njimi in jih spravešal po vseh podatkih.

Gospodinjstva posvetovalnica v Ljubljani.

Gospodarska kriza, ki je zavojevala ves svet, je končno privedla tudi nas Slovenke do tega, da smo začele misliti to, kako bi si olajšale breme, ki nam ga nalaga gospodinjstvo in ki postaja čedalje bolj občutno. Po vzoru gospodinj drugih narodov smo si ustvarile tudi me svojih gospodinj-sko organizacijo, katera ima namen, zdru-

žiti vse gospodinje v mogočen krog, da kot skupna organizacija dosežemo razne olajšave in pridobitve, ki bi jih posamezne ne mogle doseči.

Naša Zveza gospodinj v Ljubljani je še mlada organizacija, ki pa lahko že pokaže na lepe uspehe. Njeni kuharski in drugi tečaji so bili dobro obiskani, istotako njena predavanja. Njena razstava na ljubljanskem velesejmu je imela sijajni moralni in materialni uspeh, njena anketa o dragini na mestnem magistratu je pokazala, koliko ugleda si je znala priboriti naša mlada gospodinjstva organizacija pri občinstvu in tudi pri oblasti.

Kljub vsem tem uspehom se naše gospodinje ne zanimajo za svojo organizacijo tako, kakor bi se morale. Poudrod drugod velja pravilo: čim večje so gospodarske stiske, tem tesneje se ljudje oklepajo svojih stanskih organizacij, da se okoristijo z vsem, kar jim morejo nuditi. Nudijo pa lahko stanovske organizacije tem več, čim več članov štejejo. To bi morale imeti pred očmi naše gospodinje, in tiste, ki so se o tem prepirčale, bi morale pgtati na vdušene agitatorice za našo „Zvezo gospodinj“. Vsaka članica naj bi pridobila samo eno svojo znanako za gospodinjstvo organizacijo in kmalu bi postali uspehi toliki, da bi sploh ne bilo treba več agitacije.

Med mnogimi akcijami, ki jih ima v teku „Zveza gospodinj“, je gotovo ena najkoristnejših njena posvetovalnica. Zvezi se je posrečilo pridobiti priznano gospodinjstvo strokovnjakinjo, katera je članicam na razpologo vsak terek od 3—5 v društvenih prostorih na Rimski cesti štev. 9. Ne le organizirane gospodinje imajo dostop v posvetovalnico, marveč hoče Zveza za enkrat nuditi lo ugodnost vsem gospodinjstvom brez izjeme, da se tudi neorganizirane gospodinje prepričajo, kako koristna je organizacija gospodinj. V posvetovalnici dobe gospodinje nasvete v vseh zadevah, ki se tičejo kuhinje ali gospodinjstva sploh. Vsaka, ki si v katerikoli gospodinjstvi zadevi ne zna pomagati in potrebuje zanesljivega nasveta, naj se zglati v navedenem času v posvetovalnici „Gospodinjstve Zveze“, kjer bo dobila strokovnjaški nasvet brezplačno.

Istotam se dobe vsak dan od 5—7 pop. tuai vsa pojasnila, tičeča se dobave premoaga, jabolk in drugih potrebnih po znižanih cenah. Sprejemajo se tudi nove članice, ki se pa lahko priplase tudi pisмено na naslov: Zveza Gospodinj, Ljubljana, Poljanska cesta 18. — Članarina je zelo nizka, 12 Din letno, in se plača lahko tudi v obrokih.

Higijena.

Rdeči in rjavi madeži na koži.

Piše dr. E. Jenko-Grogerjeva.

Postanek rdečih madežev se približuje po svojem pojavu in mehanizmu oblikovanja

postanku rjavih madežev, peg in bradavic. Rdeči madeži in rjave pege se pojavljajo skoraj povsod na koži človeškega telesa, posebno radi na nosu, čelu, okrog oči, tudi

na hrbtu in na zunanji strani rok. To je napačno zelo fine kože in na zunanje najlepše polti.

V majhni količini so celo priljubljena posebnost, toda če se razširijo po vsem obrazu, utrpijo na lepoti tudi najpravilnejše poteze. Večinoma je solnčna svetloba vzrok pegaste kožne pigmentacije, ker s svojo življenjsko silo priteguje v kožo pege, pod njenim vplivom se vrše življenjski procesi krvi pri človeku in živalih, klorofila pri rastlinah. So pa še druge spremembe, ki povzročajo kožne madeže. Doba nosečnosti jih izvabi na površino, razne bolezni, vplivi krem in mazil slabe kakovosti jih podčrtavajo, solnčna vročina jih naredi vidnejše. Ako ste podvržene madežem te ali one vrste, ne uporabljajte kar na slepo raznih sredstev za luščenje kože. Rdeči madeži se na mladi, novi koži pojavijo znova; neprimerne snovi namreč dražijo kožo in globoko oškodujejo naše dermo.

Manj škodljiva je uporaba mlečne kisline v pomadi ali ekstraktu za rjave madeže. V ugodnih slučajih, dostopnih zunanjemu zdravljenju, pomaga omenjeno sredstvo ter je uspeh očividni.

Malo izraženi rdeči madeži izginejo včasih po stalnem umivanju z mlačno vodo; 1 žlička pšeničnih ali mandeljevih otrobov se zameša s toplo vodo v kašico, ki jo razmažeš po obrazu in pušči učinkovati 3—5 minut. Ko se posuši, se izplakne obraz v mlačni vodi. Čim se pa madež rezko razlikuje od kože po barvi ali kakovosti, potrebuje specialnega postopanja.

Madeži v nosečnosti.

Razločujemo rumenkaste lise, ki se pojavijo na obrazu, pod nosom, na čelu in na vekah med nosečnostjo in so včasih tako trdovratne, da ostanejo celo po porodu. Vzrok te pigmentacije je v posebnem presnavljanju endokrinih žlez. Pri najtrdovratnejših slučajih se žene naveličajo smotrenega postopanja proti madežem ter jih skrivajo pod šminko in pudrom. Vendarle se da doseči s primerno zunanjo kozmetiko ali z zdravilnim vplivom na vzrok očividni uspeh, ali vsaj omejitve razširjanja madežev in se pospeši njih pozneša vsesavanja (rezorpcija).

Prirojene rjave lise ali bradavice predstavljajo raznolikost madežev, njih površina je gladka, oblika nepravilna. Dobimo jih na obrazu in na vratu, po rokah ali po hrbtu, tudi na prsih in nogah. Žilni madeži predstavljajo lahko vzbočeno dermo, njen vršič je malinove ali jagodne ali temnovišnjeve barve. Za nje in za rjave bradavice je najbolj priporočljiva kirurški odstranitve, ki

se mora ravnati po posameznih primerih: z nožem, z X žarki ali z ledenjem. Manjši prirojeni rjavi madeži so veljali včasih za znamenja lepote ter jih je moda vedno upoštevala kot take. Ta mala znamenja podčrtavajo poteze in belino kože, obenem pa dajejo obrazu nekaj navihano-pikantnega. Zaceline ran, opeklin, kozavost zahteva posebnega posvetovanja in zdravljenja, ki ga moremo dobiti le pri zdravniku specialistu. (Dalje prih.)

Prekladanje bolnika. Bolnik, ki dolgo leži, je često preležan, kar mu povzroča neznozne bolečine. Pri bolniku, ki mora ležati vznak, se preležanost pokaže na križu, na plečih, pa tudi na petah, ker se ondi koža najdlje dotika postelje. Če pa leži postrani, se koža preleži na kolkih. Spočetka se prikazujejo rdeče lise. Če bolnika zanemarimo, mu lise pomodre, včasih celo porčne. Rana se začne gnjiti, koža je odprta, včasih meso kar odgnije.

Kdor streže bolnika in ga ne pregleduje in ne preklada dovolj pogosto, je včasih kriv pregroznih njegovih bolečin. Kakor hitro opazimo na omenjenih mestih zardelo kožo, moramo bolnika vsak dan dvakrat umiti z alkoholom, franc. žganjem, ali vsaj z mlačno vodo, kateri smo dodali malo žganja, limone ali kisa. Potem potresemo kožo z riževo moko ali s prahom za dojenčka. Po dolgotrajnem mirnem ležanju pomagamo bolniku tudi s kavčukovo blazino, ki ima obliko svitka. Bolniku jo podložimo pod preležani ud tako, da se boleče mesto ne dotika postelje. Prej jo pokrijemo s čisto krpo.

Paziti je treba, da je bolnik vedno v suhem. Če so preležana mesta ranjena, mu mokrota še poveča rane in bolečine. Rane je pač treba izmivati. Pri tem moramo rabiati le prekuhano vodo, ker se drugače ne moremo zanesti, da bi ne bilo v njej bacilov, ki rano lahko še bolj okužijo. V to prekuhano vodo kanemo nekaj kapljic lizola, sublimata ali lizoformina.

Bolnikova postelja mora biti vedno lepo postлана. Slamnjači so navadno pretrdi; če so manj natlačeni, se slama ali ličkanje zdrgne, napravi jame in grbe, ki bolnika tiščijo in mu večajo bolečine. Žimnica mora biti gladka in nepokvarjena. Največje važnosti je pa za postljanje dolenja rjuha, ki mora biti od vseh strani dobro zatlačena in gladko napeta. Vsak zgrbanec je za občutljivo, preležano kožo kakor rezilo. Zato morajo biti bolnikove rjuhe dovolj velike; če so premajhne, se kaj rade izpodvijejo in nagubancijo.

Kuhinja.

Kako naj postrežem z dobrim čajem?

Čaj kupuj v trgovini, kjer veš, da boš dobro postrežena. Nakup čaja je zaupna zadeva. Ni vedna najdražji čaj tudi najboljši, kajti najboljši čaj postane lahko najslabši,

če z njim pravilno ne ravnamo. Dolgo časa je veljal „ruski čaj“ kot mnogo finejši nego „kitajski“, to pa vsled tega, ker je čaj, ki nam ga je posredovala ruska veletrgovina, potoval po kopnem, medtem ko so

takozvani „kitajski“ čaj dovažale ladje. Sele ko se je transport na ladjah tako izpopolnil, da ni bil več kvaren kvaliteti čaja, se je razlika izenačila.

Iz tega se učimo, da mora biti čaj pravilno shranjen na suhem prostoru, v neprodušno zaprti posodi, kamor ne more ne vlaga, ne prah, ne tuje vonjave, kajti čaj se kaj hitro navzame vonja svoje okolice. Zato pogled že v trgovini, kako imajo čaj spravljene. Najbolje je pač kupovati čaj v špeciialnih trgovinah — če so solidne. Mešanico čaja si najbolje napraviti po svojem okusu, če ti ne prija katerakoli v prometu se nahajajoča mešanica. Nekaj svetlo zelenega čaja (najnežnejših poganjkov) naj bo v vsaki dobri mešanici, ampak prav malo, ker daje prejak okus in tudi premočno vpliva na živce.

Ko smo izbrale čaj po svojem okusu, ga moramo pravilno skuhati. Poleg čaja je glavno neoporečna, popolnoma sveža voda. Iz postane ali že enkrat zavrete vode ne boš nikoli dobila dobrega čaja. Prav zato je čaj po gostilnah in kavarnah navadno tako brezokusen, da ga je treba popraviati z limonami in rumom. In vendar ni finejšega vonja in bolj plemenitega okusa, kot ga ima pravilno pripravljen, pristni čaj.

Če hočeš tedaj skuhati dober čaj, ravnaj tako: Za 1 l čaja stresi v porcelanasti, dobro izbrisani čajnik 1 zvrhano kavno žličko čaja in pokrij čajnik s pokrovcem, ključek pa zamaži z vato ali belim čistim papirjem. Medtem zavri v popolnoma čisti kovinasti ali brezhbitno emajlirani ponvi 1 l vode. Najbolje je, da uporabljamo ponev s a m o za kuhanje čaja in jo vsakokrat po uporabi takoj izbrisemo. Vodo pristavi na jak ogenj in jo pokrij, da ti naglo zavre. Če se voda dolgo pari nad ognjem, ti bo dala medel čaj. Takoj ko voda močno zavre, je zlij $\frac{1}{2}$ na čaj v čajniku in takoj zopet zapri. Po 2 minutah prilij ostalo še vedno vrelo vodo, pokrij in pusti stati 5 minut. Zdaj čaj takoj odlij skozi čajno cedilce v skodelice, v katerih moraš imeti že sladkor. Če serviraš čaj s citrono, položi kolesce tudi že preje v skodelico, ker limonova skorjica potem jači okus. Če pa daš na mizo samo citronov sok ali rum, pusti, da si vsakdo postreže sam.

Tudi domačih čajev: lipovega, jagodovega, bezgovega, kamiličnega itd. ne kuhaj, ampak ga samo polij s svežo zavreto vodo, dobro pokrij in pusti stati, dokler ne dobi zadostne moči. Na ta način izvlečeš iz rastline mnogo bolj vse v poštev prihajajoče sestavine, ki ostanejo tako tudi bolj učinkovite. V zadnjem času ni samo koristno in ceneno, če si kuhamo namesto pravega čaja naše domače zdravilne vrste, ampak celo moderno. Tako domačo zdravilno, iz enega ali več vrst domačih čajev zvarjeno pijačo imenujejo Francozi „tisane“, in jo servirajo kaj radi po večerji, tik predno gredo spat. Pravijo, da je zdravo za lepo linijo, prebavo, pljuča in za žep, predvsem pa da je — šik.

Morda bomo tudi me storile tako.

Zelo malo pijemo pri nas čaja z mlekom in vendar je to zelo okusna, zdrava in redilna pijača. Čaj je v tem slučaju lahko bolj močen, ali pa izberemo sploh drugo, takozvano angleško mešanico, ki združuje sorte bolj trpkoga okusa. Vsaki skodelici takega čaja dodamo $\frac{1}{4}$, po okusu tudi več sladkega, mastnega mleka, ali par žlic sladke smetane, sladkorja pa prav malo, navadno le 1 kocko. Pijačo počinimo lahko tudi še z žličico ruma ali konjaka, kar se prileže posebno v mrzlih, zimskih dneh. Čaj z mlekom je osvežujoča in krepiča pijača tudi za bolnike in okrevaajoče. Sirovo ali samo biorizirano mleko daje pijači prijetnejši okus nego prekuhanu. Čaj je tudi osnovna pijača za punč, ki ga radi serviramo na božični in Silvestrov večer. Na priprost način pripravijo punč tako, da skuhaš močen čaj, mu pridenes trijno običajno količino sladkorja, na $\frac{1}{2}$ l čaja sok 2—3 limon, 2—3 pomaranč, tanko olupljeno skorjo 1—2 limon in 1—2 pomaranč, ter $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{8}$ l dobrega ruma. Namesto ruma dodaš lahko tudi $\frac{1}{4}$ l močnega temnordečega vina (à la bordó) in malo konjaka. Če prekuhaš sladkor z vodo, da se potegne rahla nit, in mu skrbno poberes vse pene, dobiš še lepši punč. Seveda pa lahko izpremeniš količino dodatkov prav po svojem okusu. Zvariti dober punč je bilo v dobrih, starih časih kuharska umetnost, ki so jo izvrševali navadno hišni gospodari. Seveda so se takrat praznovali prazniki po domovih in ne po gostilnah in javnih veselicah kakor danes.

Kostanjeva jed. Kostanji skuhamo v nekoliko slani vodi, ga olupimo, pretlačimo in sladkamo; nato mu premešamo še toliko mrzle sladke smetane, da dobimo gosto snov, ki se da mazati.

Jabolka olupimo, zrežemo na krhleje ter jih s sladkorjem, citronovimi kožicami in cimetom mehko dušimo. Ko so mehka, jih ohladimo. V skledo nadevamo najprej plast kostanja, na to jabolka, na to kostani, na vrh pa plast stepene smetane, ki smo ji dodejali vaniljevega sladkorja. Dokler je ne nesejo na mizo, naj stoji ta jed na ledu.

Zdrobovi kolački. Sestavine: 19 dkg zdroba, $1\frac{1}{2}$ l mleka, 20 dkg presnega masla, 4 dkg sladkorja, citronove kožice, 1 jajce, drobtine, mast za cvrčenje. Zdrob zakuhamo v vrelo mleko ter ga med pogostim mešanjem kuhamo 20 minut. Nato mu pridenemo presno maslo, sladkor in kožice pol citrone. Na mokri destki tvarino razmazemo 1 cm na debelo. Ko je mrzla, izrežujemo z obodcem okrogle kolačke. Iz srede jim izrežemo še en okrogel kôšček, da dobimo obročke, ki jih popakamo v jajce in drobtine, ocvremo v vroči masti in posujemo s sladkorjem. Kolačke prinesemo z malinovcem na mizo.

Orehova torta s čokolado. Utepi trd sneg iz 5 beljakov, polagoma pridevajo in umesavaj 14 dkg sesekljanih ali zmletih orehov, ravno toliko sladkorja, 7 dkg drobno zre-

zanega citronata, malo nastrgane čokolade, pol kavne žličke zmlete kave. Ko bo vse to polagoma v snegu in dobro premešano, stresi testo v namazan tortni obodec in počasi peči.

To torto naredi posebno kratk, kadar ti od drugega peciva ostanejo beljaki.

Kutine so slovele nekdanj kot zdravilo za bruhanje, katar in razpokano kožo. Žganje in liker iz kutin je bilo uvaževano za želoččne težave. Kutino dobimo podolgovato kakor hruško in okroglo, podobno jabolku. Podolgovata kutina je boljša od okroglih, najboljša vrsta je portugizka, ki ima posebno prijeten vonj. Zaradi vonja devamo kutino k perilu in obleki, zaradi okusa v čeber pod naribano zelje.

Odcedek iz kutin je slastna pijača, pa tudi zdravilo za pljučne bolezni. Kutine obriši, očedi pečke, razreži in jih kuhaj v vodi do mehkega. Odcedi vodo in jo kuhaj s sladkorjem, dokler ni gostljata; potem nalij v steklenice. Goščo, ki je ostala, porabiš lahko za mezo. Vode 2 dela in en del kutin, sladkorja ravno toliko, kolikor je soka.

Liker (rumunski recept). Kutine obriši, nastrgaj in iztisni sok. Ko stoji sok 24 ur, ga zmešaj: na 4 l soka deni 1 l žganja, 30 zmlatih mandeljev, nekaj žebic in 2 kg sladkorja. To mora stati 10 dni v kameniti ali stekleni posodi. Potem precedi, nalij v steklenice in zamaši skrbno. Čim dalje stoji ta liker, tem boljši je.

Dubrast. Tako imenujejo na Primorskem sledečo mezo: $\frac{1}{4}$ l vode kuhaj 1 kg sladkorja; ko malo povre, iztisni vanj sok 1 limone, prekuhaj, stresi v sirup krožnik na tenko zrezanih kutin in kuhaj do gostega.

Kutina v kislu. Olupi zrele kutine, očisti pečke, razreži na tenke krljhe in kuhaj četrt ure v dobrem vinskem kislu. Nato stresi v kis osminko (na liter kisa) sladkorja, kuhaj, dokler se ne razprosti sladkor, naloži krljhe v steklenke, vlij nanje toliko kisa, da jih pokrije, deni par žebic, par zrn nove dišave (piment) in košček sladke skorje (cimet), pa zaveži. Poda se k vsaki vrsti mesa in se ohrani po par let.

Potvorjena majoneza. Sestavine: 2 dkg presnega masla, 1 žlica olja, 4 dkg moke, $\frac{1}{2}$ l mleka, pol čajne žličke sesekljane čebule, 1 žlica gorčice, 1 žlica citronovega soka, sol, 1 žlica sesekljanega peteršilja. Maslo in olje razpustimo na ognju, pridenemo moko, jo dušimo, da postane svetlorumena ter zalijemo z mlekom. Prežganje naj vre 15 minut, nato ga pustimo ohladiti in mu pridenemo ostale sestavine. Ta majoneza je izvrstna za vse solate, posebno še za krompirjevo.

S šunko obložena jajca. V vrel slan kis, pomešan z vodo, damo kuhati popolnoma sveža utepena jajca, da takoj zakrknajo, ter

jih kuhamo 3—4 minute. Potem jih denemo na krožnik. Razrežemo zemljo na rezine, približno 2 cm debele, jih namažemo s presnim maslom, položimo na vsak košček malo šunke, nanjo pa kuhanega jajca. Po jajcu polijemo še majonezo in posujemo s sesekljano kisló kumarico ali z drobnjakom.

Količina za 4 osebe: $\frac{1}{2}$ l kisa, $\frac{1}{2}$ l vode, žlička soli, 4 jajca, 8 dkg masla, 10 dkg šunke, 1 kislá kumarica, zemlje.

Majonezo napravimo tako: 2 surova rumenjaka osolimo in dobro zmešamo, temu prilivamo po kapljicah olivnega olja in neprestano mešamo tako dolgo, da se majoneza spoji v kepo. Nato dodajamo po kapljicah še citronovega soka, pa zopet olja, pa citrone, da porabimo $\frac{1}{2}$ l olja in sok od cele limone. Pri tem vedno mešamo. Narejeno majonezo po potrebi še osolimo in popramo ter namažemo na jajca.

Meso bolj starih prašičev in bolj trdo (nemesnato) meso, pripraviš pač najbolje v omaki. Operi in obriši pečenko kakor vedno, a ne osoli je, da ji ne odvzameš med kvašenjem preveč soka. — Odrezi skoro vso slanino, le prav malo je pusti. Za 1 $\frac{1}{2}$ kg mesa zmešaj $\frac{1}{2}$ l belega vina, 3 žlice kisa, 1 razrezano čebulo in 1 koren, 6 vejic peteršilja, 1 olupljen strok česna, 12 zrn popra in 1 majhno nageljnovo žebico (klinček). — Nikdar ne prideni kvaši soli. Položi meso v porcelanasto tesno skledo in ga polij s kvašo. Pokrij skledo. Tako mariniraj meso 2-3 dni. Obrni ga v kvaši vsak dan 2 krat. Po tem času obriši meso, položi ga v vročo ponev in ga naglo speci od vseh strani. Iz pečenke same se cedi potrebna mast. Samo če bi bila pečenka zelo suha, moraš pridati 1 žlico masti. Pazi, da ne postane dno pretemno. Ko si med vednim polivanjem pekla pečenko skoro $\frac{1}{2}$ ure, odlij vso mast in prilij par žlic kvaše. Zavri in ostrgaj ponev. Ko se je tekočina povrela, prideni 1 slabo žlico moke, parkrat premešaj, in prilij zopet par žlic kvaše. Zavri, zdaj še le osoli, postavi kožo v vročo pečico in duši pečenko počasi 2 uri. Dobro je, če moreš kožo pokriti. Tekočine sme biti v kozi vedno le toliko, da je dno dobro pokrito. Če bi je zmanjkalo, prilivaj po par žlic kvaše, tako da bo vedno enako tekočine v posodi. Ko je pečenka že popolnoma mehka, kar traja večkrat preko 2 uri, močno povri sok in polij z njim parkrat pečenko, da jo glaziraš. Ko je lepo zlatorjava, prilij še ostanek kvaše in če je treba, še malo vroče vode. Zavri to omako in polij po pečenki 2 dobri zajemači kisle smetane. Pusti jo še toliko v pečici, da postane smetana rumenkasta, ter prideni, če hočeš, še 1 žlico francoske gorčice (ženofa). Zmešati pa moraš gorčico preje z žlico vina, vode ali kisa, in dobro mešati z omako. Poleg daj krompirjeve hrustavce, žličnike, makarone ali slično. Tako pripraviš lahko tudi svinjsko stegno.

Gospodinjstvo.

Rezanje čebule je marsikateri ženi prava muka. Vsa je v solzah, noža ne more videti, pa se ureže. Ali pa je čebula neenakomerno zrezana in se potem slabo in neenako duši ter rada zažge. Da si to delo olajšaš, deni deščico, ki na njej režeš čebulo, na rob vročega štedilnika in reži čebulo. Brez solze boš opravila to delo. Razgreti zrak, ki je nad štedilnikom, dviga tudi čebulne hlapce in uniči ostri vonj.

Iz svilenih solčnikov in zaslonov odpravimo madeže od muh s cunjico, pomočeno v zmes kisa in vode. Prav polahko drgnemo po umazanih mestih, madež bo kmalu izginil, ne da bi se kaj barva svile pokvarila.

Za madeže na rokah je kis izvrstno sredstvo. Da so roke zopet mehke in gibčne, jih je treba potem takoj namazati in zdrgniti z glicerinom. Če so madeži zastarani ali močni, da ne izginejo takoj, napravimo kašo iz sladkorja in olja ter drgnemo z njo po madežu. Koža se vam bo kmalu lepo očistila.

Politura, ki je izgubila blesk, se lepo osveži z oljem. Najboljšega jedilnega olja kanimo

malo na košček mehkega sukna in močno drgnemo po lesu. Potem pa še s suho sukneno krpicco ali z mehko kožo.

Oljnate slike čistimo takole: $\frac{1}{3}$ l žganja, 1 beljak, 3 g drobno strtega kandisa sladkorja dobro zmešamo in žvrkljamo. Malo gobico pomočimo v čisto vodo in izmijemo sliko. Potem pomočimo drugo mehko gobico v pripravljeno zmes in mažemo po sliki. To postopanje prav nič ne škoduje sliki, celo varuje, da barva ne odstopi.

Kako peremo žimo? Deni jo v lesen čeber in nalij vanjo vrelega kropla in jo pokrij dobro s pokrovom ali s plahto. Tako naj bo žima v sopari 2 do 3 ure. Potem odtoči vodo, polij žimo z vrelo milnico in zopet pokrij. Ko se voda nekoliko ohladi, zmenčaj in ožmi žimo z rokami, odlij vodo in deni žimo nazaj v čeber. Potem zopet nalij vanjo vrelega kropla in jo premešaj s palico; naj bo še 1 uro v tej vodi, odtoči in še enkrat izplakni s kropom. Potem jo ožmi in raztrosi po velikih platah na sonce ali blizu tople peči, da se posuši. Ko bo suha, jo razčeši. Nikdar pa ne uporabljaj mrzle vode. Žima se zdravna in ni več kodrasta.

Knjiga.

Naročnice in čitateljice našega lista obveščamo, da je izšel „Gospodinjški koledar“ za leto 1932. Je lične zunanosti, trdo vezan in vsebinsko bogat raznih za vsako ženo in gospodinjno prekoristnih navodil in nasvetov. Poleg številnih podučnih člankov, kakor o nezdodah doma in v gospodinjstvu, o jajcih, oli, soli, o klevetanju itd. ter raznih zanimivih poročil o gibanju in snovanju v ženskem svetu vsebuje koledar letos nad 100 raznih kuhinjskih receptov, ki podrobno opisujejo način priprave vsakovrstnih juh, priukh, mesnih jedi, zelinatih jedi, solat, slaščic in sladic. Še posebej pa opozarjamo na recepte za rastlinsko hrano, ki jo zdravniki tako zelo priporočajo kot uspešno obrambno sredstvo proti — raku. Za to hrano so poleg receptov navedeni v koledarju tudi jedilni listi za vse dni v tednu. Pa tudi recepti ostalih jedi so razporejeni na posamezne mesece, torej za vse letne čase, in gospodinjim bo z njimi zelo olajšana sestava jedilnih listov. — Ta del koledarja, ki ga izpopolnjujejo številni drobni nasveti, je po svoji vsebini trajne vrednosti.

V drugem delu koledarja je obširen in zelo praktično urejen stroškovnik, nekaka blagajniška knjiga, kamor zapisuje skrbna gospodinja vsak dan vse svoje izdatke. V dnevnih razpredelnicah je prostora za 13 knjižb. Mesec se pričena s proračunsko in konča z obračunsko razpredelnico. Leto pa zaključuje sklepna obračunska razpredelnica. Sledijo še razpredelnice za beležke o

perilu, za važne naslove ter razpredelnica članarin in naročnin.

Cena koledarja je Din 20.—, s poštnino Din 21.75.

Etnografski muzej v Splitu je izdal novo zbirko „Naša narodna umetnost“. Knjiga obsega istoimenski članek Vinke Buličeve z lepimi slikami o dalmatinskih narodnih običajih. Večina teh slik je delo umetnice Zoe Borelli-Alačevičeve, ki je tudi na ljubljanski razstavi pokazala svoje prekrasne folkloristične slike. Drugi članek ima naslov: „Unapredjenje tkanja i veza kao kućne industrije“. Zaključni del govori o neumornem zbiranju in delu ing. Kamila Tončića, ustanovitelja splitskega etnografskega muzeja.

Knjiga je prevedena tudi na nemški jezik pod naslovom „Dalmatinische Volkskunst“. Cena Din 10.—.

„Vardar“, koledar Kola Srpskih Sestara v Beogradu, je izšel. Vardar izhaja že 20 let kot nosilec idej, katerim služi Kolo Srpskih Sestara že polnih 28 let.

Veliki književniki iz vseh krajev naše domovine sodelujejo v njem in mu pomagajo vršiti njegovo nalogo v narodu. Tako je tudi „Vardar“ za l. 1932, izpolnjen z njihovimi odličnimi deli in velikim številom slik. Slovenke zastopajo v njem Marija Kmetova, Vida Jerajeva in Dora Grudnova.

„Vardar“ stane 10 Din in se naroča pri Kolu Srpskih Sestara v Beogradu, Frankopanska ul. 1.

VSEBINA 11. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: CVIJETA ZUZORIČEVA. — (Marjana Kokalj-Zeljeznova) . . .	313
POGLEJ V NOČEH, KO ŽIVI MIRNO SPIJO.. — Pesem. — (Maksa Samsova) . . .	315
MRLIČKA TONČKA. — (Tone Gaspari)	316
V KROG ZAČARANI.. — Pesem. — (Miran Jarc)	321
V MOLČANJU POZNIH UR. — Pesem. — (Muropoljska)	322
KOŠARA Z JABOLKI. — († Srečko Kosovel)	322
PISMA POKOJNIKU. — (Marjana Kokalj-Zeljeznova)	324
NEKAJ MISLI O GROMOVI „GOGI“. — (Marija Boršnikova)	325
K ZADNJI RAZSTAVI KLUBA LIKOVNIH UMETNIC. — (Dr. Stanko Vurnik)	327
SODOBNA ŽENA. — (Angela Vodetova)	329
„DRUŠTVO PRIJATELJIC MLADIH DEKLET“ IN NJEGOVA ZAGREBSKA PO- DRUŽNICA. — (Anka Nikoličeva)	332
O NOVI TELEŠNI VZGOJI. — (Maša Slavčeva)	333
„KAKŠNEGA MOZA SI ŽELI SODOBNA ŽENA“	336
GLISTE	337
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Knjiga	339
MODNA PRILOGA. — KROJNA POLA. — ROČNO DELO.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64—, polletna Din 32—, četrletna Din 16—, Za Italijo Lir 20— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2—, za Argentino Pes. 6—, za Avstrijo Sch. 10—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. - Za konsorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

Ročno in strojno vezenje

Šablone

Miroslava Leitgeb

Ljubljana Jurčičev trg 3

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“ Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofljo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci in svrhu naročitve.

Izšla je

Blasnikova

VELIKA PRATIKA

za prestopno leto 1932

ki ima 366 dni.

„VELIKA PRATIKA“ je najstarejši slovenski koledar, ki je bil že od naših pradedov najbolj upoštevan in je še danes najbolj obražtan.

V „Veliki Pratici“ najdeš vse, kar človek potrebuje vsak dan: Katoliški koledar z nebesnimi, solničnimi, luninimi, vremenskim in dnevnimi znamenji; — solnečne in lunine narke; — lunine spremembe; — pošne določbe za Jugoslavijo; — lestvice za kolke, za pobotnice, kupne pogodbe in račune; — konzulate tujih držav v Ljubljani in Zagrebu; vse sejme na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Prekmurju, Medžimurju, in v Julijaki Benečiji; — pregled o koncu brejosti živine; — popis vseh važnih domačih in tujih dogodkov v preteklem letu; — tabele za računanje obresti; življenjepise važnih in odločilnih oseb s slikami; — oznanila predmetov, ki jih rabi kmetovalec in žena v hiši — Cena 5 Din.

„VELIKA PRATIKA“ se dobi v vseh večjih trgovinah in se lahko naroči tudi pismeno pri založniku:

tiskarni J. Blasnika nasl. d. d. v Ljubljani.

